

BUITEN

12^e JAARGANG N°. 28.

ZATERDAG 13 JULI 1918.

Foto C. Steenbergh.

HOUTZAAGMOLEN AAN DEN KROMMEN RIJN BIJ UTRECHT.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HOUTZAAGMOLEN AAN DEN KROMMEN RIJN BIJ UTRECHT, ILLUSTRATIE	BLZ. 325
DOLLY MICKLEHAM, DOOR ANTHONY HOPE (10)	326
ONTVANGEN BOEKEN.	327
HET ROMEINSCHE HUIS, DOOR A., GEÏLLUSTREERD. BLZ. 328—331	
MIST TE MIDDERNACHT, (GEDICHT), DOOR EDWARD B. KOSTER	BLZ. 331
DIEREN VOOR DE RECHTBANK, DOOR G.	331
VERDWENEN KASTEEL EN IN ROTTERDAM, (V), DOOR K. L. SCHAMP, GEÏLLUSTREERD.	332
ROLAND EN DE DUIVEL, DOOR F. W. DRIJVER	333
BIJ DE MARABOE'S IN „ARTIS”, DOOR S., GEÏLL. BLZ. 333—334	
DE MARABOE'S, DOOR J. J. HOF	334—335
WILDE DIEREN DIE IK GEKEND HEB, DOOR E. THOMPSON SETON (28)	BLZ. 335
HUIS MET TRAPGEVELTJE TE ENKHUIZEN, ILLUSTRATIE.	336

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geheve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzorgen betoefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een averterder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

DOLLY MICKLEHAM

(10) DOOR ANTHONY HOPE.

XIV.

OUDE GESCHIEDENIS.

„Ik heb iets van je gehoord, mijnheer Carter,” zei Dolly, terwijl ze de Perzische kat streelde, die ze gekocht had om er heur haar mee te vergelijken.

„Ik ben heel zwak. Ik zal het ook graag hooren.” En ik ging zitten.

Dolly kustte de kat en ging voort: „Over jou en Dulcy Mildmay.”

„Dat is een heel oude geschiedenis,” zei ik, vrij wrevelig.

„Maar je geeft toch toe, dat het geschiedenis is!”

„Geschiedenis is, wat de vrouwen overeengekomen zijn om te herhalen, Lady Mickleham.”

„O, als je het zoo opneemt! Ik dacht dat we vrienden waren — en . . . .”

„Er is geen grooter bewijs van vriendschap,” merkte ik op, „dan een volkomen gemis aan belangstelling in iemands doen en laten.”

„Gemis aan belangstelling?” lachte Dolly, terwijl ze peinzend het lint van de kat losmaakte en overstrikte.

„Het maakt dat men meer van elkander gaat houden (niet, dat dit wenschelijk is, natuurlijk). Je zult b. v. opmerken, dat ik niet vraag waar Archie is. Het is mijn zaak niet; het is voor mij genoeg, dat hij niet hier is.”

„Je waart altijd gemakkelijk tevreden te stellen,” zei Dolly vriendelijk.

„Zoo ook met ons. Als we samen zijn, zijn we . . . .”

„Vrienden,” zei ze, met eenige vastheid, naar het mij toescheen.

„Zijn we, wilde ik zeggen, gelukkig. En als ik weg ben, wat ben ik dan voor u? Niets!”

„Wel, ik heb het verbazend druk,” mompelde Dolly.

„En wat ben je voor mij?” ging ik voort. „Een aangename herinnering!”

„Dank u, mijnheer Carter. Maar wat nu omtrent Dulcy Mildmay?”

„Heel goed; alleen wou ik dat je het hadt over iets van meer recenten datum.”

„Je waart op haar verliefd, zeg.”

„Ik hoop dat ik altijd bereid ben iets te leeren,” zei ik, terughoudend.

„O het is niet omdat ik dacht dat er iets was . . . iets dat niet behoorlijk is.”

„Dan zouden we het inderdaad wenschen te bespreken.”

„Het was lang voor ze trouwde.”

„Dan moet je het me werkelijk wel vergeven. Ze trouwde in

—'94, 15 April, om precies te zijn. Neen mij niet kwalijk, is er iets, Lady Mickleham?”

„Ik lachte maar, je hebt zoo'n uitstekend geheugen voor data.”

„Oom Jozef is verleden week gestorven en heeft me een legaat nagelaten.”

„'t Helpt je niets, mijnheer Carter. Mevr. Hilary heeft mij er alles van verteld.”

„Ik kan nooit iets verborgen houden. Het gaat niet, voor Mevr. Hilary.”

„Je hebt Dulcie bijna eens, daar op de rivier, ten huwelijk gevraagd. Ze had groote moeite om je terug te houden.”

„Wat een dwaasheid! Is het ooit moeilijk om mij terug te houden?”

Dolly zette de kat op haar linkerschouder, zoodat deze met den kop haar oor kon streelen. Dit had hetzelfde effect als een opmerking.

„Hoewel ik niet kan begrijpen, wat je in haar zag,” voegde ze er bij.

„Dat had je me op dien tijd moeten vragen,” zei ik.

„Hoe het zij, je waart een maand lang heel neerslachtig — volgens Mevr. Hilary.”

„Hierin,” merkte ik op, „heeft Mevr. Hilary toevallig gelijk. Ik zou neerslachtig geweest zijn, alleen uit —”

„Alleen uit?”

„Een plotseling gevoel van dankbaarheid,” zei ik.

„Dus je had haar bijna —?”

„Wel, ik was misschien een beetje in verzoeking gebracht.”

„Je moet niet toegeven aan verzoeking.”

„O, de een of ander moet dat toch doen, of het ding zelf wordt ongerijmd.”

„Ik zal een oogje op je moeten houden, mijnheer Carter.”

„Wel, ik houd er van, mooie dingen op mij —”

„Dat gaat te ver,” viel Dolly boos in.

„En dus mag ik wel zeggen,” ging ik voort, „dat ik mij goed geamuseerd heb met Dulcie Mildmay.”

Dolly zette de kat met een bons op den vloer. Ik nam mijn hoed.

„Er is niet veel van je verhaal terecht gekomen, Lady Mickleham,” zei ik, terwijl ik mijn hoed afborstelde.

Dolly was niet van haar stuk gebracht; ze nam de kat weer op en begon het haar den verkeerden kant op te strijken.

„Toen je nog een kind waart, mijnheer Carter —” begon ze.

„Groote goedheid!” mompelde ik, den bol van mijn hoed strijkend.

„Was je toen gewoon de waarheid te spreken?”

Ik legde mijn hoed weer op de tafel. Het gesprek begon mij te interesseeren.

„Je hebt misschien opgemerkt,” zei ik, „dat ik een man van methode ben!”

„Je bezoekt mij geregeld,” stemde Dolly toe.

„En dat was reeds zoo in de soort van v. C. periode, waar je naar verwijst. Ik had een onveranderlijken regel: ik loog eerst.”

„Ja, en dan —?”

„O, dan maakten ze kabaal. Dan zei ik de waarheid en werd beloond. Als ik dadelijk de waarheid gezegd had, zie je, zou ik niets gekregen hebben. De zaak zou gedegenererd zijn tot iets heel gewoons, en ik zou het voordeel van de bekentenis hebben gemist.”

„Je bent zeker van die zonde verlost toen je je belijdenis deed?”

„Juist. Een vreedzame periode, Lady Mickleham. In later tijd wordt men er van verlost door de praktijk. Heb je het verschil opgemerkt?”

„Door welke praktijk?”

„Een genegenheid voor iemand anders, natuurlijk. Spraken we niet van Dulcie Mildmay?”

„Ik vroeg je dat, omdat het kleine meisje van Mevr. Hilary —”

„Ik ben bekend met die droevige episode,” viel ik in.

„Inderdaad, ik maakte gebruik van die gelegenheid om op te merken dat ik hoopte dat het Mevr. Hilary wat liefderijker zou doen oordeelen over andere menschen. Om de waarheid te zeggen, het deed mij eenigszins genoeg. Oprechtheid moet geen familiekwaaal worden. Het is heel goed als een soort van „Sport,” maar —”

„Ik zie er niet veel sport in,” zei Dolly.

„Ik sprak wetenschappelijk —”

„Wees dan zoo goed dat niet te doen.” Ze hield even stil en hervatte toen op peinzenden toon: „Het herinnerde me aan mijn eerste flirtation.”

„Dat is inderdaad oude geschiedenis,” riep ik.

„Ja, ik ben vierentwintig.”

In zwijgende sympathie streelden we de Perzische kat aan tegengestelde einden.

„Ik gaf geen zier om hem,” zei Dolly.

„Kunst ter wille van de kunst,” zei ik, goedkeurend knikkend.

„Maar er was niets anders te doen, en —”

„Heb je het van middag druk?”

„Ik was nog maar zestien en niet erg veeleischend. Ik ontmoette hem bij de Wassen Beelden —”

„Worden die zoo genoemd omdat ze de ouders boos maken?”

„Daar dichtbij was een hospitaal, en door een ongelukkig toeval noodigde onze predikant mama uit dat te bezoeken. Wel, we liepen net tegen mama op, toen we naar buiten kwamen, zie je.”

„En wat gebeurde er toen?” vroeg ik.

„O, ik zei dat ik kennis met hem gemaakt had toen ik met

papa te Kissingen was. Maak nu asjebliet niet weer een woordspeling."

"En hielp je vader je uit de klem?"

"Ik had geen gelegenheid hem eerst te spreken," zei Dolly droevig. "Mama reed naar de stad, en haalde hem uit de City af."

"Ik verfoei een dergelijk wantrouwend temperament," zei ik. "Waar liep het op uit?"

"Niet op partijen, maar op extra Fransch, weken lang," zuchtte Dolly. "Mama zei, ze zou er niet om gegeven hebben als ik de waarheid maar gesproken had."

"Als ze dat werkelijk meende," merkte ik voorzichtig op, "dan was dat de basis voor een vergelijking."

"Natuurlijk deed ze dat niet. Ze zei het alleen, om het mij des te beter te laten voelen, weet je."

We verzonken in een peinzend zwijgen. Dolly gaf het katje melk, ik trok het aan den staart.

"Ik zeg nu altijd de waarheid, behalve aan de douairière," zei Dolly na een poosje.

"Het gaat niet aan, den Don Quichotte te spelen," stemde ik toe; "de waarheid te zeggen aan menschen, die ze verkeerd begrijpen, is de leugen bevorderen, niet waar?"

"Dat is een heel goed idee," zei Dolly. "En als je het —"

"Aanpast?"

"Ja — wel dan krijgen ze het juist, zooals het goed is, niet waar? Je kunt soms heel verstandige dingen bedenken, mijnheer Carter."

"Dikwijls, als ik niet bij je ben," zei ik.

"En ik vermoed dat je het ook aangepast hebt toen je me van Dulcie Mildmay vertelde?"

"Om de waarheid te zeggen, ik vrees dat ik haar met een ander verward heb."

"Dat is niet erg vleiend."

"O, dat weet ik niet. Ik herinner me de scène heel goed. We waren op een stilstaand water onder een boom. Er hing een tak laag over het water, en zij —"

"Wie?" vroeg Dolly, uitsluitend bezit van de kat nemend.

"Wel, wie het dan ook was — hing haar hoed aan den tak. Het was tegen achten, een heel mooie avond. Ik herinner me toevallig dat de kussens blauw waren. En zij was in 't blauw. En ik was groen, tot.. Zei je niet, dat ze mij afwees?"

"Mevr. Hilary zegt dat ze het zoo ver niet komen liet."

"Mevr. Hilary heeft gelijk, zooals gewoonlijk. We kwamen te tien uur thuis. — Je moeder kan toch niet gemeend hebben wat ze zei, denk ik."

"Ik zie niet in hoe mama hier bij te pas komt," zei Dolly, met een stem, die gedempt werd door de pels van de kat.

"Omdat haar moeder het wel erg kwalijk nam, hoewel we de waarheid spraken."

"Waar deedt jelui dat voor?" vroeg Dolly berispelend.

"O, omdat andere menschen ons van een schuit af hadden gezien. We zeiden dus dat de tijd was omgevlogen, wat misschien niet erg tactvol was om te zeggen. En dat is de volle waarheid over Dulcie Mildmay."

Ik stond op en nam mijn hoed weer, alsof ik het ditmaal meende. Dolly stond ook op en stak mij de hand toe; de andere hield de poes.

"Wat voor een hoed had ze op?" vroeg Dolly.

"Juist zoo'n hoed als je zelf zoudt dragen," zei ik.

"Ik draag nooit zulk hoeden als Dulcie Mildmay."

"Ik heb je wel gezegd dat er hier of daar een vergissing was," merkte ik triomfantelijk op.

Dolly glimlachte; ze zag naar mij op. (Ik ben natuurlijk langer dan zij.)

"Ja, dat geloof ik ook," zei ze. "Maar zie je er iets goeds in om het zoo aan Mevr. Hilary te vertellen?"

"Ze zou het niet gelooven."

"Het is, zooals je opmerkt, zoo weinig vleiend voor Mevr. Mildmay."

"En het is alles zoo erg Oude Geschiedenis!"

Ik geloof niet dat er dien middag iets van belang gebeurde — n ieder geval niets meer dat betrekking had op Dulcie Mildmay.

XV.

EEN MOOIE DAG.

"Ik zie er niets in om over te lachen," zei Mevr. Hilary koeltjes, toen ik klaar was.

"Ik vroeg u niet om te lachen," merkte ik vriendelijk op. "Ik vertelde het alleen als een typisch geval."

"Het is niet typisch," zei ze, en nam haar borduurwerkje op. Maar even later voegde zij er bij:

"Arme jongen! Het verwondert mij niets!"

"Mij ook niet," merkte ik op. "Het is evenwel erg te betreuren."

"Het is je eigen schuld. Waarom stelde je hem voor?"

"Er zou een boek geschreven kunnen worden," merkte ik op, "over de Onrechtvaardigheid van het Rechtvaardige. Hoe kon ik veronderstellen, dat hij zou —"

Apropos, ik mag eerst wel eens vertellen, wat *hij* — dat is mijn jonge neef George — gedaan had. Tenzij men een genie is, doet men het best naar duidelijkheid te streven.

Wel, hij was verliefd, en met het doel hem toegang te verschaffen tot een huis, waar hij waarschijnlijk het beminde voorwerp kon ontmoeten, stelde ik hem voor aan mijn vriendin Lady Mickle-

ham. Dat was op een Dinsdag. Een veertien dagen later, toen ik in Hyde Park zat (zooals ik somtijds doe), kwam George en nam plaats in den stoel naast mij. Ik gaf hem een sigaret, maar zei niets. George sloeg onrustig met zijn stok tegen zijn been.

"Morgen moet ik gaan," merkte hij op.

"Wel, Oxford is een heerlijke stad," zei ik.

"Een verd — d gat," merkte George op.

Ik was op het punt om deze meening te bestrijden, toen er een victoria voorbij reed. Er zat een meisje in, naast een deftige dame.

"George, George!" riep ik. "Daar is ze — kijk!"

George keek, lichtte even zijn hoed op en zei: "Wat drommel! men ziet die menschen overal."

Ik verbaas me niet gauw, maar ik moet bekennen, dat ik nu toch George verwonderd aanzag.

"Veertien dagen geleden —" begon ik.

"Wees nu geen ezel, Sam," zei George, vrij barsch. "Het meisje ziet er niet kwaad uit, maar —" Hij brak af en begon te fluiten.

Er was een lange pauze. Ik stak een sigaar op en keek naar de menschen.

"Ik heb vandaag bij de Micklehams geluncht," zei George, met zijn stok een figuur trekkend in het kiezelzand. "Mickleham is geen kwaad soort van kerel."

"Een van de beste kerels op de wereld," stemde ik toe.

"Toch zou ik wel eens willen weten, waarom ze hem getrouwd heeft," peinsde George en hij voegde er bij, schijnbaar zonder eenig verband: "Het is verduiveld vervelend, dat ik gaan moet."

En toen kwam er een glimlach op zijn gelaat; een vergezellende blos verkondigde duidelijk George's besef van heerlijke slechtheid. Ik wendde mij tot hem en zei:

"Voor den dag er mee!"

"Het is niets, wees niet dwaas," zei George.

"Waar heb je die roos gekregen?" vroeg ik.

"Deze roos?" herhaalde hij, de bloem liefkoozend. "Ze is mij gegeven."

Hierop zuchtte ik — en ik geloof nog dat ik er goede redenen voor had. Het was de eisch van een moralist.

"Ze hebben mij uitgenoodigd de volgende vacantie op de Towers door te brengen," zei George, een steelschen blik uit een immoreel oog op mij werpend. Misschien dacht hij dat het al te immoreel was, want hij voegde er bij: "Het is *all right*, Sam." Ik geloof dat ik evenveel zelfbeheersching heb als de meeste menschen, maar nu grinnikte ik toch.

"Wat duivel, waar lach je om?" vroeg George.

(Wordt vervolgd.)

Aan de abonne's

op het Weekblad „BUITEN“.

L. S.

In vertrouwen dat de oorlogstoestand in afzienbaren tijd een einde zou nemen, zijn wij tot heden niet overgegaan tot de noodzakelijke verhooging van den abonnementsprijs van dit blad.

Thans is langer uitstel voor ons echter onmogelijk en moeten wij den prijs brengen op fl. 10.—, ingaande met het tweede halfjaar, dat aldus fl. 5.— zal kosten. (Slechts fl. 1.10 meer).

Wij zijn overtuigd dat onze abonne's tegen deze noodgedwongen prijsverhoging geen bezwaar zullen maken en wel in aanmerking willen nemen, dat zij tot onze schade veel te lang werd uitgesteld. Buitendien is deze kleine verhoging nog lang niet in verhouding tot onze meerdere kosten. Wij vermelden daartoe slechts, dat het papier 6 maal zoo veel kost als vóór den oorlog en het drukken, brocheeren en de clichés 2½ maal, om over de overige meerdere kosten maar te zwijgen.

De uitgevers,

SHELTEMA & HOLKEMA's BOEKHANDEL.

ONTVANGEN BOEKEN ENZ.

La France. Revue Scientifique et littéraire. Directeur-fondateur Gaston Stalins.

Wij ontvingen no. 1 van dit blad, Nederlandsch-Belgische uitgave, met Nederlandschen en Franschen tekst, en keurig verzorgd uiterlijk. „La France" beoogt voornamelijk in ons land meerdere kennis te verspreiden aangaande Fransche badplaatsen en sanatoria, een zeker niet overbodig werk. Uit elke bladzijde van dit nummer komt u een groote liefde en bewondering voor „le beau pays de France, la reine du monde" te gemoet, wier schoonheden echter te weinig bekend zijn. Inzonderheid de Fransche badplaatsen zijn voor de meeste Nederlanders terrae incognitae. De verklaring hiervan? „Wij vreezen niet te antwoorden dat Frankrijk door een gevoel van eigenwaarde en discretie er een afkeer van heeft op kunstmatige wijze, als door publiciteit en propaganda, zooals dat in andere landen geschiedt, dokters, patiënten, badgasten en toeristen naar zich toe te slepen". zegt de Redactie. Is dit nu wel juist? Een dergelijk gevoel van eigenwaarde zou werkelijk te ver gaan. Wie geen reclame maakt, raakt vergeten. En de hotelhouder, die uit gevoel van eigenwaarde niet de aandacht op zijn hotel wenscht te vestigen, is een voor ons onbegrijpelijk wezen. Men bewijst o. i. Frankrijk geen dienst door op dergelijke wijze goed te praten, dat het zich op dit gebied — en op dit gebied niet alleen — wel een beetje in de vergetelheid heeft laten dringen.

HET ROMEINSCHE HUIS. (AFB. 1).
HET PERISTYLIUM VAN HET HUIS DER VETTIJ TE POMPEII.

HET ROMEINSCHE HUIS.

ALS we den dichter Juvenalis mogen gelooven, konden slechts drie groepen van menschen in 't Rome van den Keizertijd werkelijk leven: de millionairs in hunne schitterende paleizen, de bewoners der huurkazernes, die zich niet geneeren door de rijke lui of door den staat zich te laten onthalen op brood en spelen, en de gelukzoekers uit 't Oosten, die, om er te komen, zich alles laten welgevallen. Een fatsoenlijk mensch houdt 't er niet uit. Daarom besluit de brave Umbricius de groote stad te verlaten, hij pakt zijn boedel op en trekt naar een kleine stad, waar nog een behoorlijke woning voor niet te hoogen prijs te krijgen is.

Hoe zulk een woning er heeft uitgezien, Pompeii geeft er ons talrijke voorbeelden van, d. w. z. de opgravingen hebben genoeg aan 't licht gebracht om met hulp van allerlei gegevens, in 't bijzonder van den architect Vitruvius, wiens handboek over de bouwkunst ons bewaard is gebleven, het Romeinsche huis te reconstrueeren.

De particuliere woning heeft in 't geheel niet de pretentie de straat mooi te maken: de voorgevel is vrijwel zonder enig ornament; vensters, althans groote, ontbreken; het huis keert zijn gezicht niet naar de straat, maar naar den hof. Terwijl de tempels, de paleizen en de openbare gebouwen hunne schoonheid mede naar buiten manifesteren, houdt het woonhuis schuchter zijne bekoorlijkheid binnen de wanden, alsof 't alleen maar wil behagen de leden van 't gezin en wie er welkome gasten zijn.

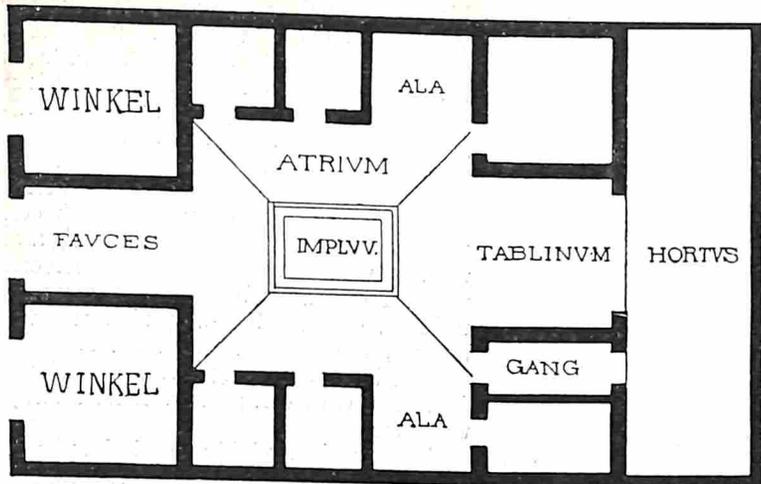
In de oudste steden waren de straten krom en nauw; geen wonder, binnen de omsluiting der wallen waren de bewoners op een beperkte ruimte aangewezen, bouwpolitie bestond er toen nog niet (in den keizertijd wel), het verkeer was betrekkelijk gering, in elk geval was er geen snelverkeer, personenvervoer geschiedde in hoofdzaak in draagstoelen. Toch moet men niet denken, dat een stedenaanleg met rechte, elkaar rechthoekig snijdende straten een Amerikaansche uitvinding is; latere steden, in 't bijzonder die hun ontstaan te danken hebben aan een militaire nederzetting, vertoonen dezelfde regelmaat als de Romeinsche legerplaats van twee breede hoofdstraten, die een kruis vormen, met evenwijdig loopende zijstraten. Een voortreffelijk beeld hiervan toonen de ruïnen van Tingad in Algiers. De aanleg van Pompeii is vrij regelmatig: twee breede hoofdstraten, N. Z. en O. W., bepalen 't plan van de stad; overigens is in de zijstraten op vele plaatsen de regelmaat zoek.

Plaveisel wordt bijna overal aangetroffen, evenzoo verdeeling in rijweg en trottoirs. Gelegenheid om van 't eene trottoir op 't andere te komen bieden overstapsteenen (zie afb. 3.), die op bepaalde afstanden van elkaar liggen, zoodat de wielen der wagens vrij bleven, terwijl de trekdieren, die bij de ouden veel vrijer waren aangespannen dan bij ons, zonder moeite konden passeeren. Merkwaardig zijn de diepe wagensporen in 't plaveisel, wat evenals de overstapsteenen wijst op een uniforme spoorwijdte der wagens. Behalve omdat de trottoirs hoog lagen, waren vooral bij regen deze overstapjes noodig; want dan gudste 't water den rijweg af, om in de nabijheid van de stadsmuren te verdwijnen in groote onderaardsche afvoerkanalen, die nu nog uitstekend hun dienst doen.

Uitgezonderd de hoofdwegen, die een breedte van ± 9 meter hebben, zijn de straten smal, varieerend tusschen 3 en 6 meter; daar konden wagens alleen maar op kruispunten elkaar passeeren. Nu is in zonnige streken ongetwijfeld een groot bezwaar verbonden aan breede, rechte straten: onbarmhartig brandt er de zonnehitte. Vandaar dat wij in plaatsen als Tingad zuilenstraten vinden, d. w. z. aan den rand van 't trottoir staan zuilen, zoodat eene overkapping van 't geheele trottoir mogelijk is geworden. Bovendien kunnen tusschen de zuilen gordijnen worden ontplooid, en de voetganger wandelt geheel in de schaduw.

* * *
Laten we verder onze aandacht bij het huis zelf bepalen. Op de volgende bladzijde zijn de twee hoofdtypen afgebeeld, het atriumtype. Nu denke men niet, dat alle perceelen zoo keurig rechthoekig en regelmatig waren als op de fig. 2 en 5. Geerende muren, uithalve uitzonderingen. Allicht zullen de fig. 3 en 4 doen vermoeden, dat de Romeinsche woningen geheel vrij stonden. Dit was had en 't regenwater eenvoudig-weg bij de daken neerdroop, later echter was dit volstrekt niet meer algemeen. Vele huizen van Pompeii waren aan elkaar gebouwd met gemeenschappelijke tusschenmuren.

In tegenstelling met onze moderne huizen, waar 't trappenhuis de kern is, moet 't Romeinsche huis als parterrewoning beschouwd worden. Niet dat verdiepingen onbekend waren — de dichter Martialis vertelt, dat hij drie hoog en nog wel „steile” in 't huis „de Peer” woonde, verder kennen we een bouwverordening uit

PLATTEGROND VAN EEN ATRIUMHUIS. (AFB. 2).

den keizertijd, die bepaalde dat aan een straat staande huizen niet hooger dan 20 meter, dus allicht vier verdiepingen, mochten zijn. Doch dit alles betreft de huurkazernes in Rome. En toch heeft men ook in deze niet de minste aandacht aan de trap geschonken: smal en steil, dikwijls zonder betimmering of beschot, meer een ladder, is zij zoo veel mogelijk weggestopt in een donkeren hoek. Afgezien van de tegen hellingen aangebouwde huizen, die uit den aard der zaak verdiepingsgewijze gebouwd zijn, vertoonen de Pompeiaansche over 't algemeen niet meer dan één verdieping en wel in dier voege, dat de kamers of een deel der kamers om 't atrium, om 't peristylum, of aan den straatkant slechts ter halver of twee derde hoogte van 't huis zijn opgetrokken, zoodat daarboven ruimte is gewonnen voor bovenvertrekken. Bij een enkel huis is een met erker uitgebouwde bovenkamer gevonden.

Op fig. 3 is de opening in den muur onder 't dak, dat afloopt naar den tuin, een venster van een bovenkamer. Over 't algemeen zijn deze vertrekken heel bescheiden en zullen zij bestemd zijn geweest tot slaapvertrekken voor 't personeel, of verhuurd aan de houders der winkels (fig. 2). Ook hier is de trap ongemakkelijk weggestopt, bijv. in een hoek van den winkel of tegen een binnenwand in 't atrium of 't peristylum.

Zooals we reeds opmerkten, 't Romeinsche huis (we mogen n. l. gerust 't Pompeiaansche als voorbeeld daarvan nemen) was parterrewoning.

Dadelijk valt ons op, dat zoo'n huis een of meer centra heeft. Figuur 2 laat er ons één zien, 't atrium, fig. 5 een tweetal, 't voorcentrum, atrium, en 't achtercentrum, peristylum. Het aantal dezer centra kan nog vermeerderd worden; zoo vinden we huizen met twee atria of met twee peristylia, of zelfs beide dubbel. Op deze wijze krijgt men de beschikking over een groot aantal kamers.

Verder zal men vragen: „Hoe krijgen de kamers licht en lucht?” De oudste huizen van Pompeii, die der kalksteenperiode, hebben in de muren enkel lichtspleten, die, om de werking van 't licht te versterken, naar binnen wijder worden, 't best te vergelijken met schietgaten. Zij zijn zeer hoog aangebracht, opdat geen nieuwsgierige kan binnengluren. Langzamerhand, met de tufsteenperiode, worden de vensters grooter, maar toch nog vrij klein naar onze opvatting, en gering in aantal. Wat er dus aan licht en lucht door de buitenmuren inkwam, was op verre na niet voldoende. Ge zult evenwel opmerken (fig. 2 en 5), dat alle vertrekken de deuropening hebben naar 't atrium of 't peristylum. Wanneer ge verder weet, dat de deuren hoog waren, dikwijls meer dan 4 meter, en dat zij gewoonlijk openstonden, ja zelfs in den zomer veelal uitgenomen werden, zal 't u duidelijk zijn, dat er licht genoeg en voor onze kouwelijkheid lucht te veel was. Bovendien vinden we in enkele kamers aan 't peristylum dikwijls groote vensters, zoodat men ook van zijn zit- of ligplaats een uitzicht had op den peristylumtuin. (fig. 5 de kamer naast 't tablinum)

Zonder twijfel geeft de Romeinsche bouwde iets vertrouwelijks, binnenshuis voelt ge u ver van de straat en 't openbare leven, zooals bij ons in een hofje; en dat een Romein, die een groot deel van den dag in openbaarheid op straat doorbracht, als hij eenmaal thuis was, van de buitenwereld afgesloten wenschte te zijn, kunnen we ons voorstellen. Overigens zou naar onze opvatting 't Romeinsche huis meer een zomerhuis zijn. En dat was

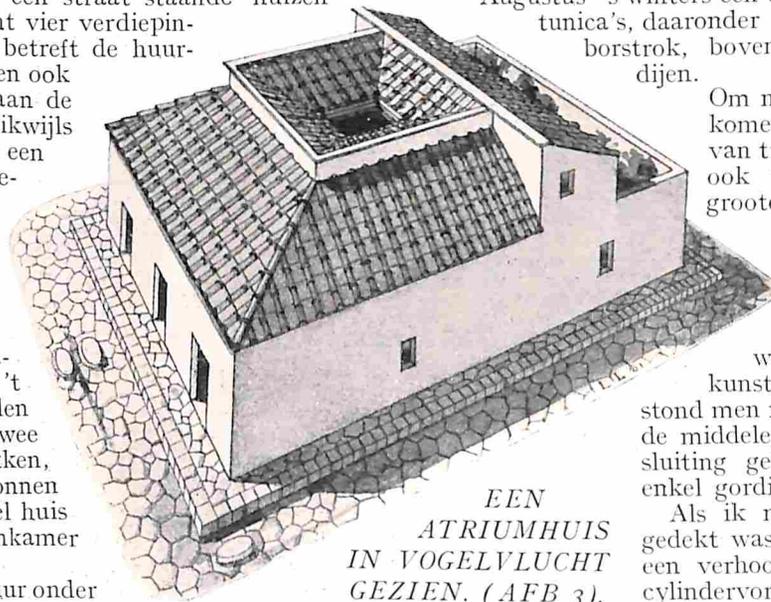
't ten slotte ook, in zoverre als 't berekend was op 't weren van de hitte. Immers, het grootste deel van de oppervlakte was ingenomen door hal, zuilengallery, tuin; verder waren de vertrekken hoog, dus des zomers koel, maar 's winters lastig te verwarmen, en donker als de deur gesloten was, koud als zij openstond. Verwarmingsystemen, zooals in de Noordelijke provincies van 't Romeinsche rijk gevonden worden, treffen we behalve in de badkamers zelden aan. Het gewone middel ter bestrijding van de kou was een soort bekken of pan, waarin houtskool gloeide. Wanneer Horatius zingt „Verdrijf de kou, werp blokken op den haard,” moeten we ons niet een schouw met open haardvuur denken, doch veeleer een verplaatsbare, mogelijk ook vaste, haard zonder rookgeleiding. Schoorsteenen kende de oudheid niet, althans de positieve bewijzen ervoor ontbreken; de rook vond zijn uitweg door een venster of een opening in 't dak. Doch de meeste vertrekken zullen wel onverwarmd gebleven zijn. Men krijgt den indruk, dat de bewoners minder gevoelig waren voor kou dan voor hitte. Al is de winter in deze streken milder en korter dan bij ons, het kan er toch ook koud wezen, een met sneeuw bedekte Vesuvius is geen zeldzaamheid. Vermoedelijk heeft men voornamelijk in de kleding beschutting gezocht. Zoo vertelt Suetonius, dat keizer Augustus 's winters een dikke toga droeg, daaronder vier tunica's, daaronder een wollen hemd en een wollen borstrok, bovendien zwachtels om beenen en dijen.

Om nog even op de vensters terug te komen, deze waren oudtijds alleen van traliewerk voorzien, brons of ijzer, ook wel van aarden roosters met groote gaten; in den keizertijd komen in zwang dunne platen doorschijnende steen, 't zoogenaamde Mariaglas; voor kleme vensteropeningen soms glas, gegoten in een raam, maar, al was de glasindustrie bekend, de kunst om vensterruiten te maken stond men niet, trouwers nog niet eens in de middeleeuwen. Verder werden voor afsluiting gebruikt houten luiken, ook wel enkel gordijnen.

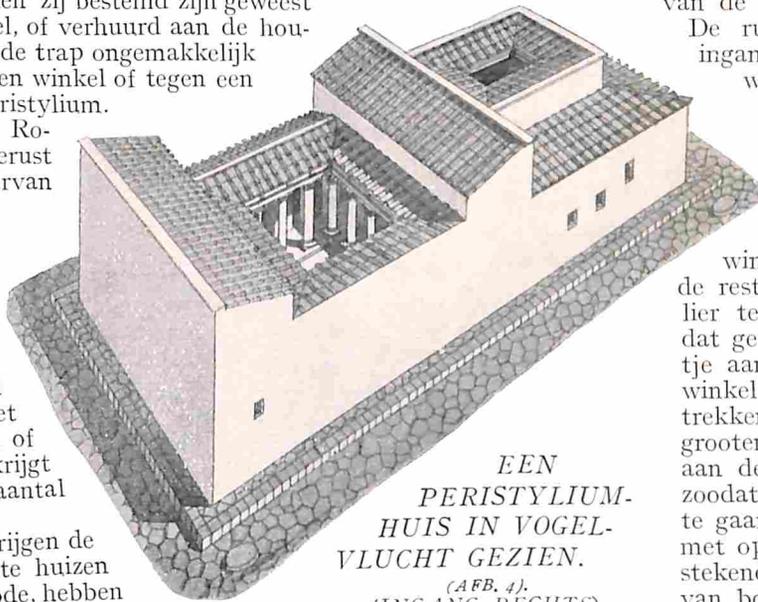
Als ik nu nog verteld heb, dat 't dak gedekt was met tegels, die aan weerszijden een verhooging vertoonen, waarover half-cylindervormige dektegels werden gelegd, kunnen we van 't meer algemeene afstappen en onze aandacht bij de onderdeelen van de fig. 2 en 5 bepalen.

De ruimten aan weerskanten van den ingang op fig. 2 vindt ge betiteld met winkel. Dat wil niet zeggen, dat alle huizen van dat type aan de straatzijde winkels hadden, maar dat in huizen, onverschillig van welk type, gelegen aan winkelstraten, gewoonlijk de voorkamers voor winkelruimte waren bestemd. Deze winkels waren geheel afgesloten van de rest van 't huis, tenzij dat de winkelier tevens bewoner van 't huis was. In dat geval hadden de winkels een zijdeurtje aan de fauces. Maar meestal was de winkel met of zonder eenige bovenvertrekken apart gehuurd. De winkelpui was grootendeels open, menigmaal was vlak aan de straat een toonbank ingemetseld, zoodat de koper niet eens binnen behoefde te gaan. 's Nachts werd de winkel gesloten met opstaande planken, die, over elkaar stekend, geschoven werden in gleuven van boven- en onderdorpel. Dikwijls is er in deze blindeering een deurtje om den

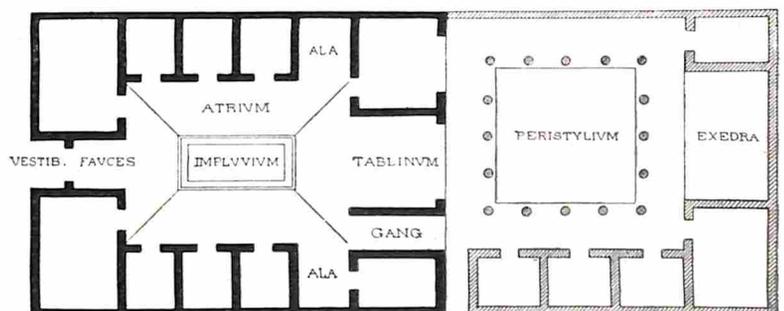
afgesloten winkel in en uit te kunnen gaan. In een toehuis (fig. 5) worden de voorkamers gebruikt als slaapkamers of voor huishoudelijke bezigheden. De voordeur is of onmiddellijk aan de straat (fig. 2.) of een eindje naar binnen (fig. 5). De ruimte tusschen voordeur en atrium heet fauces, letterlijk slokdarm, die tusschen voordeur en straat vestibulum, voorhof.

EEN ATRIUMHUIS IN VOGELVLUCHT GEZIEN. (AFB. 3). (INGANG LINKS).

EEN PERISTYLIUMHUIS IN VOGELVLUCHT GEZIEN. (AFB. 4). (INGANG RECHTS).

PLATTEGROND VAN EEN PERISTYLIUMHUIS. (AFB. 5).

HET ROMEINSCHE HUIS. (AFB. 6).
GEZICHT VAN IMPLUVIUM DOOR TABLINUM NAAR PERISTYLIUM.
HUIS „DEL POETA TRAGICO” TE POMPEII.

De deur, niet zooals bij ons aan scharnieren draaiend, maar om tappen, die in boven- en benedendorpel pakken, gaat naar binnen open. In den regel is 't een vleugel deur, stevig verzekerd door sloten en grendels. Overdag stond zij gewoonlijk aan. Goede vrienden konden zoo binnentreden, vreemden dienden zich aan door kloppen of roepen, waarop de portier toeschoot, voor wien menigmaal een kamertje in 't voorhuis gereserveerd was. In den drempel stond veelal in mozaiek „Salve”, Welkom, of een ander heilspellend woord. Niet zelden lag in de fauces aan een ketting een waakhond en waarschuwde een opschrift aan den wand of in de mozaïekvloer „Cave canem”, Wacht u voor den hond. Ook vinden we ten overvloede den waakhond in mozaïek afgebeeld.

Thans zijn wij gekomen in 't atrium, dat oorspronkelijk geheel overdekt was en als woonkamer diende; daar kwam 't geheele gezin bijeen, in den ouden tijd evengoed slaaf als heer, trouwens op 't platteland bleef deze gemeenzaamheid, daar werd gekookt en gegeten, daar weefden de huisvrouw en hare slavinnen. Het atrium bewaart nog 't best de herinnering, hoe 't Romeinsche woonhuis zich heeft ontwikkeld uit 't boerenhuis, dat primitief niet meer was dan een overdekte hof. Langen tijd is 't atrium woonkamer gebleven; later, toen 't huis werd vergroot en een afzonderlijke keuken en eetkamer werden ingericht, diende het als ontvangkamer en verdween er de haard. De rook, die, zoolang 't dak nog gesloten was, nauwelijks een uitweg vond door de deur of door lichtopeningen onder het overhangende dak, sloeg overal zwart aan; vandaar vermoedelijk de naam atrium, want ater beteekent zwart. Om dat bezwaar te verhelpen en tevens meer licht en lucht binnen te laten, werd het eertijds buitenwaarts aflopende dak van boven ingedeukt en werd in 't midden een opening gelaten, waardoor de rook vrij kon wegtrekken. Het dak liep nu naar alle vier zijden binnenwaarts af, zoodat het regenwater hier samenstroomde (fig. 3 en 4) Dit is de reden, dat de opening compluvium heet (con = samen, pluvius = regen). Zooals bij ons Sint Nicolaas door den schoorsteen binnenkomt, waarden bij de Romeinen spoken door 't compluvium de woning in. Was 't maar bij spoken gebleven! Inbrekers versmaadden dezen toegang evenmin. Recht onder 't compluvium is in den bodem een rechthoekig bassin, 't impluvium (fig. 2 en 5), zoo genoemd omdat het daar inregent. Het water, dat zich in de goten van 't compluvium verzamelt, verwijderd zich door waterspuwers naar 't impluvium, dat weer twee afvoerkanaalen heeft, een naar de put en een voor 't overtollige water naar de straat. In voornamere huizen sprong in 't midden van 't impluvium een fontein. Tegen een der zijwanden van 't atrium stond een zware met ijzer beslagen geldkist, meestal met een ijzeren stang aan den bodem bevestigd. Achter 't impluvium wordt niet zelden een marmeren tafel aangetroffen. In geen der Pompeiaansche atria is een spoor van een haard gevonden. Blijkbaar was toen 't atrium reeds algemeen ontvangkamer geworden. Om eenigszins een denkbeeld van de ruimte te geven: de afmetingen der atria te Pompeii varieren tusschen 6 : 8 M. en 12 : 17 M.

Aan linker en rechter kant is van 't atrium ruimte afgenomen voor twee of drie kleine vertrekken, in den regel slaapkamers (fig. 2 en 5).

Naar achteren ligt 't atrium weer in volle breedte open, zoodat we aan weerszijden een vrije ruimte krijgen, waaraan de Romeinen heel typeerend den naam ala, vleugel, gegeven hebben. Zoo'n ala is heel practisch om er van alles en nog wat op te bergen. Menigmaal vinden wij een ala tot kast vertimmerd. Hooggeboren menschen

hingen daar de wassen maskers hunner voorouders op, een soort Ahnengalerie.

Midden achter 't atrium is 't tablinum. Dit ligt van voren geheel open en kan alleen door een gordijn van 't atrium afgesloten worden. Aan den achterkant dienden als afsluiting twee groote opvouwbare deurvleugels. 's Zomers stond 't tablinum geheel open en bood 't een prachtgelegenheid om koel en luchtig aan te liggen aan den maaltijd. Overigens was tot eetkamer bestemd en der vertrekken, ook wel beide, op zij van 't tablinum, die een deur hadden aan 't atrium en zeer breede toegang aan 't peristylum (fig. 5) of door een groot venster daarop uitzagen.

Tablinum is afgeleid van tabula, plank, en beteekent zooveel als houten veranda. De oude Romeinen toch aten 's winters bij den haard, 's zomers buiten. Zoo kwamen zij er toe om tegen den achtermuur van 't atrium in den tuin een veranda aan te bouwen, die van lieverlede in 't huis opgenomen werd. De achtermuur van 't atrium werd uitgebroken en men kreeg een ruime doorkijk en tegelijk meer licht en lucht in de woning. Dus werd 't tablinum tegelijk een breede doorloop naar 't achterdeel van 't huis, ofschoon reeds een afzonderlijke gang, voor en achter van een deur voorzien, de noodige verbinding gaf (fig. 5).

In den tijd, dat 't atrium van achteren nog gesloten was, stond daar in een kamer, recht tegenover den ingang gebouwd, het huwelijksbed van huisheer en huisvrouw. Als herinnering hieraan was in 't latere tablinum een rustbed geplaatst, symbool van den huwelijkstaat en zetel van de huisvrouw. Hier verrichtte zij huishoudelijke bezigheden, hier speelden de kinderen om haar heen.

Laten we nu eerst het boven meegedeelde aan de op deze en de volgende bladzijde geplaatste afbeeldingen nagaan.

Afb. 6. Geheel vooraan 't achtergedeelte van 't impluvium. Daarachter de putopening. Let op den mozaïekvloer, die voortreffelijk bewaard is gebleven, zwart — wit.

De eerste deur links geeft toegang tot een slaapkamer, de tweede tot een ala, die verbouwd is tot een provisiekamer.

Rechts op zij een ala; merk op, hoe hier de geheele ruimte vrij gebleven is. In den achtermuur van 't atrium de gang naar 't peristylum. Vervolgens op een hooger niveau 't tablinum, evenals 't atrium met een prachtige mozaïekvloer. Links van 't tablinum een kamer, in afwijking van de gewone inrichting (fig. 5), toegankelijk van uit 't tablinum.

Achter 't tablinum weer op een hooger niveau 't peristylum, tegen den achtermuur van 't peristylum een kapel.

Afb. 7. Geheel vooraan 't impluvium. Merk op de opening van een waterafvoer.

Links een groote ala met twee steenen treden, die als muurkast was ingericht. Wat op de afbeelding niet zichtbaar is, boven deze ala, als ook boven de ervoor en naast liggende kamers was een verdieping.

Rechts vooraan, onder 't ijzeren stel, een geldkist; vlak daarnaast, met 't ijzeren hekje ervoor, een kamertje, dan verder een ala.

Het atrium gaat onmiddellijk over in 't peristylum, een tablinum ontbreekt geheel. Let op, hoe de rechter ala door een groot venster uitziet op 't peristylum.

De afdakjes aan verschillende muren zijn natuurlijk na de opgravingen aangebracht ter bescherming van de muurschilderingen. Evenzoo de overkappingen en 't ijzerwerk.

De Romeinen hielden van bloemen en volgens Plinius ontbraken tuintjes zelfs niet bij de woningen der armen. Wanneer 't huis geen peristylum heeft, strekt zich gewoonlijk voor den tuin (hortus) langs de achterzijde van 't huis een zuilengalerij uit. Zooals wij bij gebrek aan woonruimte gaan bouwen in den tuin, zoo vergrootte de Romein 't atriumhuis door van den tuin, zoo vergrootte maken. Peristylum is een Grieksch woord: omzuiling d. w. z. een wijze ontleend aan de Grieken, voor wier woningen 't peristylum vinden wij in 't Romeinsche huis den woningbouw van de beide cultuurvolken der oudheid vereenigd. De binnenruimte werd door de Romeinen als bloemhof aangelegd.

Aan 't peristylum was, indien tenminste 't huis op zij of van achteren vrij lag, een achterdeur (fig. 5); erom heen, 't zij geheel 't zij gedeeltelijk, was een reeks kamers gebouwd, aan den achterz.g.n. exedra (buitenverblijf), waar men huiselijk onder elkaar hanger van 't tablinum.

Door een gelukkig toeval is ons een rijk peristylum bewaard gebleven. Ge moet namelijk weten, dat dadelijk na de ramp,

die Pompeii onder puimsteen en asch bedolf, de overlevenden al wat binnen hun bereik was, hebben weggehaald. Immers, de bovengedeelten der huizen, voor zoover deze niet ingestort waren, staken omhoog uit de aschlaag.

Dat waren oriënteerpunten. Daar daalde men af naar binnen en drong, de wanden doorbrekend, van 't eene vertrek in 't andere. Bovendien werd de asch, zoolang zij nog niet door de inwerking van regen en zon een harde massa was geworden, ijverig doorwoeld. Zoo is 't te verklaren, dat er in verhouding weinig huisraad gevonden is. En niet alleen toen werd alles, wat maar eenigszins de moeite van 't zoeken loonde, weggehaald, maar in volgende tijden werd voortdurend bouw materiaal, in 't bijzonder marmer, weggeslept, zoodat van de monumentale gebouwen, die om 't forum stonden, bedroefd weinig over is. Geen huis bijna in Pompeii, of 't is grootendeels leeggehaald en ernstig gehavend. Een deel van 't huis der Vettii is echter aan 't onderzoek dezer antieke opgravers ontsnapt en daaraan is 't te danken, dat we een peristylum bezitten, waar de bezoeker een volledig beeld krijgt van 't verleden. Terwijl de te Pompeii gevonden kunstschaten van wege de bezwaren, die verbonden zijn aan afdoende beveiliging en bewaking, voor 't meerendeel zijn ondergebracht in musea (te Napels of in Pompeii zelf), heeft de directie der opgravingen in 't peristylum der Vettii alles op zijn plaats gelaten.

Door 18 zuilen is dit peristylum omgeven, 4 zuilen diep en 7 breed, zoodat het met zijn grootste lengtemaat rechthoekig op de lengtedoorsnee van 't huis staat. Op den voorgrond van afb. 1 (blz. 328) telt ge de 4 zuilen van de rechter diepte, op den achtergrond de 7 zuilen van de voorbreedte; ge vindt dus op de afb. 't stuk tuin, dat ligt binnen den diagonaal van den rechterachterhoek naar den linkervoorhoek. De doorkijk is naar de linkerhelft van 't atrium. Rechts op den achtergrond ziet ge een stuk galerij, in den muur van de galerij twee deuren, van vertrekken, die in de rooilijn van 't atrium zijn aangebouwd. De zuilen, voor een deel goed bewaard, zijn gecanneleerd en wit van kleur, met een bont phantasiekapiteel. Ook een stuk van een draagbalk is behouden (afb. 1 rechts boven), geel met witte plantenslingers in relief.

In elken hoek staat een rond marmeren bekken (afb. 1 rechts beneden), aan elke zijde een langwerpige vierkant (afb. 1 links tusschen 2e en 3e zuil; verder in de breedte tusschen 3e en 4e zuil van links geteld, dat is midden voor 't atrium).

Twaalf statuetten op voetstukken tegen de zuilen spotten water in deze bekkens, één in elk rond, twee in elk vierkant bekken. Hiervan zijn negen bewaard gebleven. Die aan den voorkant en den linker voorhoek zijn verloren. De statuetten aan den rechterkant (afb. 1 links) zijn van brons, jongens met een eend op den arm, de andere van marmer.

Ook in den tuin zelf staat marmerwerk: twee fonteinen, waarvan de eene, in den vorm van een zalfflesch, met bekken er naast, op de afbeelding zichtbaar is, evenals de ronde tafel in 't midden en de twee zuilen, elk dragend een dubbel aangezicht.

In de galerij staan drie tafels; bijzonder mooi is die aan de atriumzijde, met pooten in den vorm van een leeuwenklauw, naar boven eindigend in een leeuwenkop. Een stuk van die tafel met een der pooten is op de afbeelding zichtbaar.

De tuin is thans opnieuw beplant, zooveel mogelijk in Romeinschen stijl, de pijpen van de waterleiding, die bijna gaaf zijn teruggevonden, zijn hersteld, zoodat 't mogelijk is de veertien waterstralen te laten springen. Ten slotte zijn de wanden van de zuilengalerij versierd met schilderwerk.

(Slot volgt.)

A.

MIST TE MIDDERNACHT.

De stilte suist vol majesteit
In diepsten middernacht;
De blanke mist ligt ver gespreid,
't Is àl één grijze pracht.

En maanvermoeden schemert hoog
In wezenloozen glans
In matte zee ten hemelboog
Aan onaantastb'ren trans.

De boomen steken 't zwart gevlam
Van takken mystisch op,
Eén kruin is als een reuzenram
Met donk'ren doezelkop.

'k Durf haast niet aad'men in dien nacht,
De stilte is zoo gewijd;
Elk zuchtje stoort die zuiv're pracht,
Die rust vol majesteit.

EDWARD B. KOSTER.

DIEREN VOOR DE RECHTBANK.

De Mozaïsche wetgeving beval in Exodus, dat de os, welke een mensch doodde, gesteenigd moest worden en dat zijn vleesch niet mocht gegeten worden, terwijl de eigenaar van het dier niet gestraft worden mocht voor het gebeurde. Dit bijbelwoord heeft aanleiding gegeven tot de ons zonderling lijkende Middeleeuwsche gewoonte om een procesgang in te stellen tegen dieren, welke schuldig werden geacht aan een misdrijf en over hen een vonnis te vellen, dat in allen ernst werd ten uitvoer gelegd.

Reeds in 1120 kwam het voor, dat de rechtbanken viervoetige boosdoeners lieten dagvaarden en gevangen zetten en rechtspraak hielden over dieren als paarden, ossen, ezels of varkens, alsof het gewone misdadigers waren.

Voor al de halfwilde varkens uit die eeuwen vielen nogal eens kinderen aan. Zoo luidde in 1494 het vonnis van den maire eener Fransche stad over een zeug, welke een kind in zijn wieg verscheurd had, aldus: „Wij, vol verontwaardiging en afschuw over deze misdaad, teneinde een voorbeeld te stellen recht doende, spreken hierbij na onderzoek en overweging als vonnis uit, dat voornoemde zeug, thans zich in hechtenis bevindend in genoemde abdij, zal worden opgehangen en gewurgd aan de galgpaal, ten blijke waarvan wij deze uitspraak van ons zegel hebben voorzien”.

Tot zelfs in de achttiende eeuw in Schotland kwam in verschillende landen de rechtspraak over dieren voor, terwijl ook van kerkelijke zijde medewerking verleend werd bij processen tegen schadelijk gedierte, zooals kevers, slakken, vliegen, muizen of ratten, door een banvloek uit te brengen ter bezwering van deze plagen.

In Zwitserland en Savoye was het langen tijd gebruikelijk om dieren als getuigen dienst te laten doen bij rechtspraak. Wanneer er b.v. in een huis tusschen zonsondergang en -opgang inbraak gepleegd werd, waarbij de eigenaar den indringer doodde, werd dit als maanslag uit zelfverdediging beschouwd. Was iemand echter als eenige bewoner in zijn huis aanwezig, dan zou zich het geval voor kunnen doen, dat het voorwendsel van inbraak dienen kon om vrij uit te gaan bij gepleegden moord. De vrijspraak bij deze verdenking kon dan verkregen worden door als getuige een hond, kat of haan voor het gerecht te brengen, welke als medebewoner van het huis getuige was geweest van wat daar gebeurd was. De alleenwonende eigenaar legde dan onder eede zijn verklaring af, uit verdediging van have en goed te hebben gehandeld en dat wel ten overstaan van dit dier als getuige. Sprak dit dier hem door gedrag of houding niet tegen, dan werd hij voor onschuldig gehouden aan moord.

Het was dus een zeker godsgericht, waarbij men aannam, dat God zelf liever op wonderlijke wijze het dier de waarheid zou doen uitbrengen dan toe te laten dat een moordenaar zijn gerechte straf ontging.

G.

ONTVANGEN BOEKEN ENZ.

Een ernstig woord tot concertgevers, componisten, toonkunstenaars en muzikliefhebbers. Geschreven in opdracht van het Bestuur der coöperatieve vereeniging de Nieuwe Muziekhandel te Amsterdam, door M. A. Brandts Buys Jr.

HET ROMEINSCHE HUIS. (AFB. 7.)
GEZICHT VAN IMPLUVIUM OP PERISTYLIUM. EEN ATRIUM ONTBREEKT.
HET HUIS DER VETTII TE POMPEII.

VERDWENEN KASTEELN OM EN IN ROTTERDAM.

V.

HET HUIS TER DUIJN TE ZEVENHUIZEN.

TEN zuiden van het dorp Zevenhuizen in Schieland, een paar uur ten noorden van Rotterdam, lag in vroeger eeuwen „het Huis ter Duijn” dat aan een der aanzienlijkste geslachten van Holland zijn naam ontleent.

Omtrent den oorsprong van het geslacht van der Duijn zijn de geschiedschrijvers het niet eens. Sommigen brengen den naam in verband met de graven van Verdun in Lotharingen, die daar reeds vóór het jaar 900 bekend waren; anderen brengen het geslacht terug in Savoye en Genève en noemen als stamvader zekeren Raoul, graaf van Genève, die omstreeks 1069 leefde. Zijn dochter Berlionne trouwde in 1100 met Richard de Menthon. Een zijner nakomelingen, Jan van Dun of Duyn, heer van Bauligneux, trok in 1237 met prins Thomas van Savoye als groot stalmeester en bestierder der krijgstroepen naar Vlaanderen, waar hij in het huwelijk trad met Aleid de Guines, dochter van Arnoud, graaf van Genève en Beatrix, gravin van Bombourg. Hun dochter Machteld trouwde met Diderik van Brederode, tweeden zoon van Alphert van Brederode en Beatrix van Hoorne.

Zij bracht hem aanzienlijke goederen aan en bij het huwelijkscontract werd bepaald, dat haar echtgenoot den naam Verdun, die spoedig in van der Duijn veranderd werd, zou aannemen, maar het wapen van Brederode behouden, den blauw getongden en genagelden rooden leeuw, met blauwe lambel of barensteel op een gouden veld, dat door het tegenwoordige geslacht nog wordt gevoerd.

Willem van der Duijn trouwde in 1348 met Ida van Egmond. Zij hadden vier zonen, van wie de oudste, Jan, door Brederode met eene hofstede te Zevenhuizen werd verleid, waaraan hij den naam gaf van „het Huis ter Duijn”. De jongste, Adam, was gehuwd met Christina van Wielesteijn, uit een jongeren tak van Teijlingen, en wordt beschouwd als de stamvader van het tegenwoordige geslacht.

Wolphert van der Duijn maakte zich onder Willem van Beijeren in de Arkelsche en andere oorlogen zeer verdienstelijk en werd door zijn vorst in 1414 verleid met de visscherij in de Oude Rotte en door den burggraaf van Leiden met de zwanendrift van Schieland. Na zijn toetreding tot de Hoeksche partij in 1417, moest hij na de overwinning der Kabeljauwschen, het land verlaten, waarna zijne goederen door Philips van Bourgondië werden aangeslagen, maar nadat hij zich met hem verzoend had, kreeg hij ze terug. Hij overleed in 1427 en werd in Den Haag begraven.

Adam nam deel aan de samenzwering tegen Aleid van Poelgeest, die in 1392 werd vermoord. Hierdoor in ongenade gevallen, verzoende hij zich in 1399 met Albrecht van Beijeren. Hij was gehuwd met Christina van Wielestein, vrouwe van Sprang, waardoor deze heerlijkheid in zijn geslacht is gekomen.

Jacob van der Duijn was een dapper krijgsman niet alleen, maar ook een der machtigste en aanzienlijkste edelen van Holland. Toen Willem van Beijeren nog graaf van Oostervant was, stelde hij hem aan als kastelein van het slot Altena, dat hij dapper tegen Albrecht van Beijeren verdedigde, omdat de moordenaars van Aleid van Poelgeest daar gevlucht waren. In den Arkelschen oorlog werd hij gouverneur van Loevestein en overleed in 1439.

Adam van der Duijn, geboren in 1504, werd in 1527 lid der Ridderschap van Holland, Ruwaard en baljuw van Putten en Hoogheemraad van Schieland. Hij overleed in 1548. Jacob van der Duijn was in 1555 tegenwoordig bij den afstand van Karel V te Brussel. Volgens professor te Water was vermoedelijk hij of zijn broeder Adam bij het verbond der Edelen, hetgeen echter later gebleken is onjuist te zijn. Beiden behooren tot hen, die in 1567 voor commissarissen van den Hove zijn gedagvaard, om der eed van trouw aan den koning af te leggen. Wij lezen dan ook niet, dat zij door Alva werden vervolgd, het land uitweken of dat hun goederen verbeurd verklaard werden, hetgeen met zoovele edelen het geval was.

Een der voortreffelijkste leden van zijn geslacht was Reinier van der Duijn, Heer van Zaanen, die 2 Februari 1531 te Dordrecht geboren werd.

Hij genoot zijne opleiding te 's-Gravenhage, Diest en Leiden; maakte, om de taal machtig te worden, een reis naar Spanje, ging toen met zijn broeder naar Genua, studeerde vier jaar te Salamanca en werd in 1552 te Boulogne tot meester in de rechten

bevorderd, waarna hij verscheidene Latijnsche werken het licht deed zien.

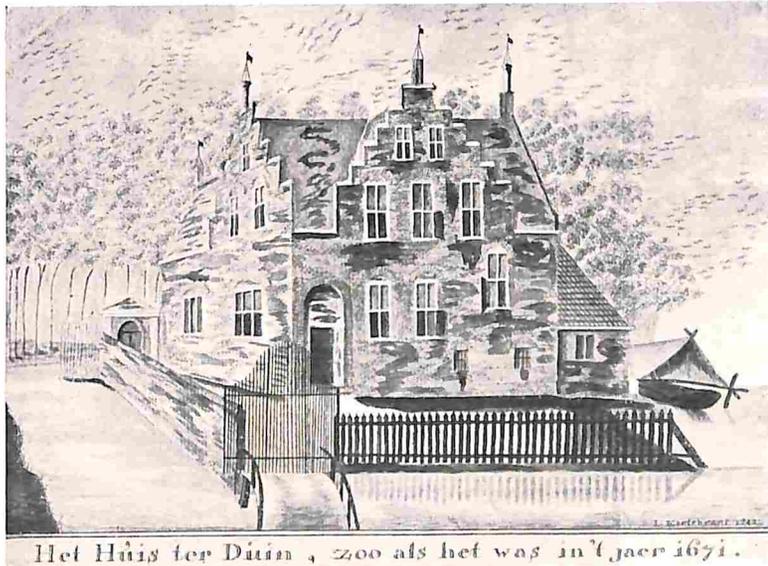
Bij zijn terugkeer in het vaderland was zijn roem hem reeds vooruit gesnel en werd hij benoemd tot Raad in den Hove van Holland. Hij wordt geschetst als bijzonder gematigd, voorzichtig en wijs. In 1567 legde hij den gerequireerden eed van trouw aan den koning af en werd daarna bekleed met het gewichtig ambt van Raad van den Leenhove en de Leenkamer van Holland, Raad der Admiraliteit en Hoogheemraad van Delfland. Door zijne verdraagzaamheid jegens de zoogenaamde ketters haalde hij zich den haat van den bloedraad op den hals, 't geen zijn leven wel eens in gevaar bracht; maar hij was en bleef een trouwe zoon der kerk en aanhanger van Philips II, die hem in open brieven tot ridder verhief en op aanwijzing van Don Jan van Oostenrijk benoemde tot Raad in het opperste of Hooge Kamergericht te Spiers.

Een sombere wolk verduisterde zijn levenspad. Hij was verloofd met Josina van Raaphorst uit het aanzienlijk geslacht van dien naam. Tijdsomstandigheden verhinderden de huwelijksvoltrekking, die weldra zou plaats hebben, maar ten slotte jammerlijk verijdeld werd, toen de jonkvrouw bij Dordrecht verdrinkte. Reinier is ongehuwd gebleven en overleed 9 Januari 1593 te Spiers, waar hij in de Domkerk begraven ligt onder een zerk met zijn acht kwartieren en een uitvoerig Latijnsch opschrift. Bij uitersten wil beval hij, dat te Zevenhuizen een huis gesticht zou worden voor zes oude mannen, terwijl meerdere beschikkingen van zijne weldadigheid getuigden.

Adam van der Duijn, Heer van 's-Gravemoer, werd geboren in 1639 en overleed in 1693. Hij leidde den gevaarlijken overtocht der Nederlandsche ruitery over de Boyne in Ierland en maakte zich ook op andere wijze verdienstelijk in het leger van den koningstadhouder Willem III.

Zijn dochter trouwde met Arnold Joost van Keppel, graaf van Albemarle. Zijn tweede zoon is de rechtstreeksche stamvader van het tegenwoordige geslacht, waarvan wij nog noemen Mr. Adam Franc Jules Armand, graaf van der Duijn van Benthorn en Maasdam, die tot het drietal behoorde, dat ons land in 1813 verloorde van het Fransche juk.

Omtrent de stichting van het Huis ter Duijn, dat temidden van een wildernis lag, is niets met zekerheid bekend. Wel lezen wij, dat in 1348 een der heeren van der Duijn bij uitersten wille 50 schellingen, (negen gulden) 's jaars vermaakte aan het Heilige-geesthuis te Zevenhuizen. Het eerste huis moet gestaan hebben op een verheven plek „de Hooge Werf” genaamd, dat in de Hoeksche en Kabeljauwsche twisten totaal werd verwoest, maar in 1439, honderd roeden verder, bezuiden het dorp, door Jacob van der Duijn werd herbouwd. Een teekening van Corn. van Alkemade geeft een poorthuis, een achtkanten toren en drie gebouwen. Of dit het huis op de „verheven plek”, dan wel het latere moet voorstellen, is niet met zekerheid te bepalen. Om het huis met zijn omgeving, dat „Het Hof” genoemd werd, te bereiken, ging men, van het dorp komende, over een brug, liggende over de boschgracht. Daaromheen lag nog een singel, waarover ook een brug geslagen was. Mogelijk, zegt een geschiedschrijver, had de ondervinding den bouwer geleerd op zijn hoede te zijn, om niet andermaal geplunderd of door woeste naburen te worden overvallen. In het Hof was alles zóo ingericht, dat de bewoners als op een vrij en eigen goed woonden. Ook was er een kapel, waarin geregeld dienst gedaan werd. Het is geen zeldzaamheid, dat kasteelen en burchten door plantagiën waren omringd. Hier was het een ander geval, daar eerst de „plantage” en daarna het huis ontstond. Het werd in 1430 door Adam van der Duijn, Heer van Sprang, sierlijk opgetimmerd, beplant met boomen, door grachten omgeven. Het huis lag te midden van een bosch, waarin zich, zooals van Alkemade vertelt, „eenig wild gedierte” zou ophouden. Men vatte dit echter niet te letterlijk op, daar met dat „wild gedierte” het gevogelte bedoeld werd, dat in grooten getale dat bosch bewoonde, zóo zelfs, dat Adam van der Duijn in 1608 een ordonnantie van den Stadhouder, President en Raden van Holland ontving, waarbij op groote poene verboden werd aan genoemde vogels eenig leed te doen, hen te hinderen, te vangen of te vernemen van vogels. In een handschrift van Kortebrand, berustende op het Gemeente-archief te Rotterdam, las ik daaromtrent aardige bijzonderheden. Het waren voornamelijk reigers, kwakken, lepehonne nesten bouwden en meest van allen schollewaars, die daar Hemelvaartsdag tot Pinkster had er eene groote „schudding” plaats, waarbij de vogels bij hoopen uit de boomen vielen,

Het Huis ter Duijn, zoo als het was in 't jaer 1671.

HET HUIS TER DUIJN.

Naar een teekening van J. Kortebrand in het gemeente-archief te Rotterdam.

gevangen en bij schuiten vol door geheel Holland vervoerd en verkocht werden, hetgeen den Heeren groote profijten opleverde. Nu werd bepaald, dat niemand in deze bosschen mocht komen om dezen vogelen ongemak aan te doen, „uitgenomen als deze schuddinghe geschiedt.” Er kwam dan een groote menigte volk uit alle provinciën om de „schuddingen” te zien, waartoe men moest accordeeren met den kastelein — anders kwam niemand in het bosch.

In de 17e eeuw werd het huis verlaten en komt het laatst voor op oude kaarten en beschrijvingen van het beleg van Leiden. Nadat het gebouw was afgebroken, werd de grond uitgeveend, en het water afgedamd. Bij octrooi van 21 Januari 1752 van de Staten van Holland werd bepaald, dat niet alleen de uitgeveende grond achter het huis drooggemaakt zou worden, maar ook een gedeelte van den aangrenzenden polder.

En zoo is alles verdwenen. Van het bosch is niets meer te vinden, van het huis nauwelijks een spoor aan te wijzen, al is het niet op de „verheven plek”, dan op de lage gronden, van waaruit het kasteel eenmaal het dorp heeft beheerscht.

K. L. SCHAMP.

Roland en de Duivel.

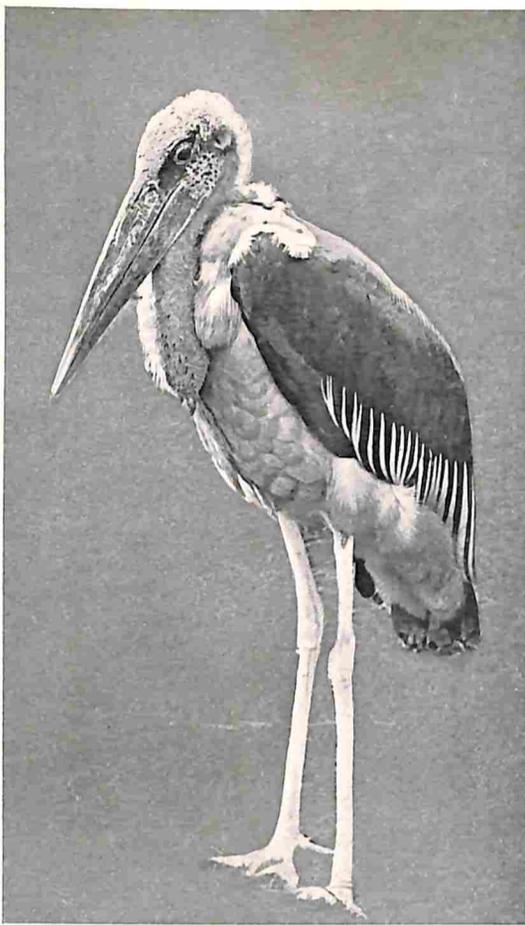
EVENALS zoo menige andere plaats, heeft de hoofdstad van de Oude Mark, welker stichter niemand minder dan Hendrik I was, haar steenen Roland, 1) verbeeldende een krijgsman met opgeheven zwaard in de hand, staande op een zuil.

Is Stendal vermaard wegens haar ruim vijf eeuwen oud gymnasium en misschien nog meer omdat de familie Bismarck er uit afkomstig is — de voormalige rijkskanselier werd in 1872 tot ereburger der stad benoemd — een deel van haar bekendheid dankt zij aan het, ter zijde van de kerk staande, monument, hetwelk „Roland, de reus” te Bremen, hoewel door Rückert als de grootste in zijn soort bezongen, eer in afmeting overtreft dan er voor onderdoet. Immers, het beeld is, gemeten van de voetzolen tot de pluim 2), die zijn hoofddekseel siert, negentien voet hoog. De zuil draagt het jaartal 1525, terwijl nog als merkwaardigheid gelden kan, dat zij aan de achterzijde een voorstelling van Tijn Uilenspiegel te aanschouwen geeft, als herinnering aan het bezoek, door dezen snaak aan de stad gebracht.

Aan Roland van Stendal is een aardige legende verbonden. Eens — zoo luidt het verhaal — kwam de duivel, als beeldhouwer vermomd, naar de stad, terwijl juist het gemeentebestuur in het raadhuis bijeen was. De pseudo-werkman wist zich toegang te verschaffen bij het edelachtbaar college. Hij sprak zijn bewondering uit voor het mooie beeld, maar veroorloofde zich tegelijk de opmerking, dat Roland, wilde hij zijn plaats bij de monumentale Mariakerk met eere innemen, grooter moest zijn. Tevens bood hij, tegen een zekere geldelijke belooning, zijn diensten aan om het beeld te vergrooten zooveel als hem noodig scheen. Daar evenwel de gemeentekas in niet al te bloeienden staat verkeerde, besloten de raadsleden het monument te laten zooals het was en gaven voor, dat zij „Roland niet langer wilden hebben”.

Aanstands gaat de duivel de stad in en maakt aan de burgerij bekend, dat de Raad „Roland niet langer wil hebben”, een mededeeling, welke zoozeer kwaad bloed zet bij de bevolking, dat de verschillende gilden zich in de herbergen verzamelen, om, nadat men zich aan Stendal's bier te goed gedaan heeft — 't was juist „blauwe Maandag”, d.w.z. Maandag vóór 't begin der Groote Vasten, zijnde een dag van voorpret voor den Vastenavond en ook wel „Maandag in de duivelsweek” genoemd — in optocht naar het Raadhuis te trekken, de slagers te paard voorop, ten einde het Stadsbestuur te dwingen Roland te laten staan. Als de Raadsleden, nieuwsgierig geworden door het rumoer, zich naar de vensters begeven, worden zij verwelkomd door een regen van steenen, welke de kostbare, geschilderde glazen aan scherven werpen. Het lawaai van de dreigende burgerij laat de raadsleden niet in de gelegenheid komen de menigte toe te spreken. Eindelijk komt een hunner op de gedachte, met krijt op een plank te schrijven: „Wij vinden onzen Roland groot genoeg en willen hem niet langer hebben”. Nauwelijks leest het zich verdringende volk deze woorden of een schaterend gelach barst los; het misverstand is opgehelderd, maar de kunstig geschilderde glazen zijn onherstelbaar verwoest.

Terwijl de quasi-beeldhouwer op een afstand dit straattooneel met groot vermaak gadeslaat, klinkt het als uit één mond:

DE MARABOE IN FILOSOFISCHE HOUDING, DIEP NADENKEND OVER DE ONGERECHTIGHEDEN DEZER WAERELD.

„Grijpt den schelm, die ons deze poets speelde!”

Als aanstands verscheidene handen zich uitstrekken naar hem, die deze boosaardige grap durfde uithalen, blijken zij in het ijle te tasten, want.... verdwenen was de duivel! F. W. DRIJVER.

Bij de Maraboe's in „Artis”.

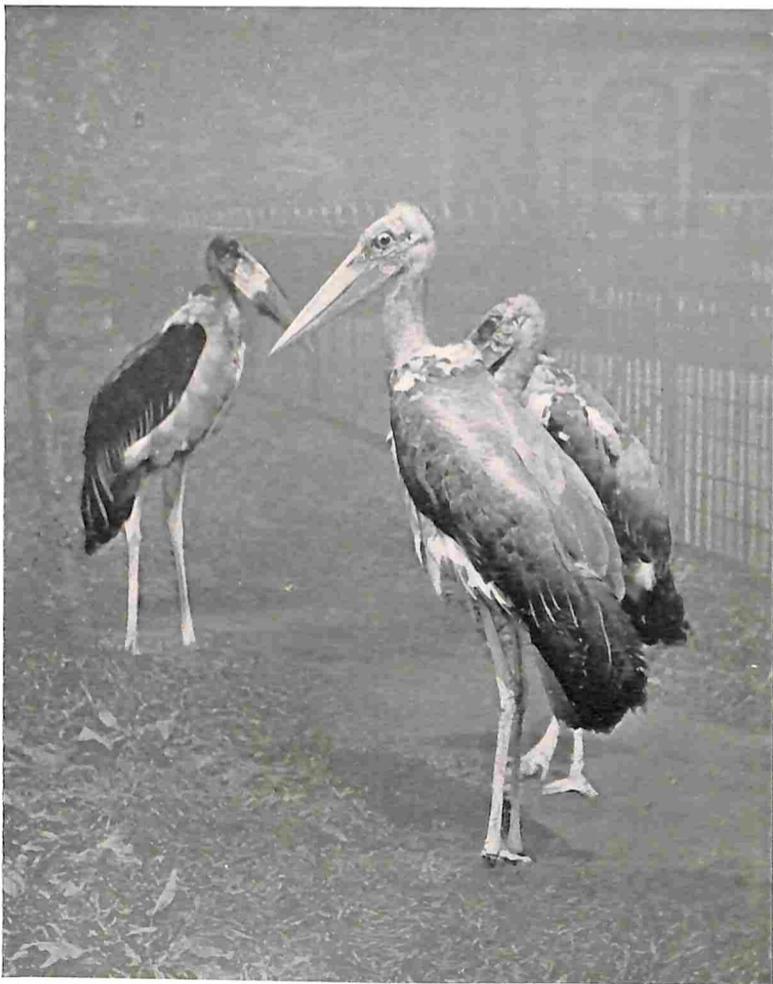
DE onderwijzer staat met een heel husje kinderen voor het hok, en spreekt:

„Daar heb je hem nou, jongens. Wat zeg je d'r van? Mooi is hij niet. Maar leelijk ook niet. Nou moet jelui eens goed kijken. En eens goed luisteren.

De Maraboe behoort tot de familie van de reigers. Hij woont in Afrika en Azië. Ja, deze niet, deze woont in de dierentuin, maar hij hoort in Afrika en Azië thuis. Hier is hij alleen maar gedetacheerd — zooals de militairen zouden zeggen, — gedetacheerd om jullie tot leering te verstrekken, om jullie door mijn mond in te wijden in de leer der zoölogie. De maraboe dien wij hier voor ons zien, is al een zeer fraai exemplaar. Tenminste voor zoover ik kan nagaan, wart zoo heel veel heb ik er van mijn leven niet gezien. Welk een eigenaardige vogel, niet waar? Kijk me die magere lange beenen eens, daar zit geen ons vleesch aan. Maar dat is juist zijn kracht. Zijn kracht en zijn snelheid. En daarvan moet hij het hebben. Want vlug dat hij is! Springen dat hij doet! daar is het end van weg.”

„Ik dacht, dat dat de Kangeroe was, meester,” zegt een lange jongen, die naast hem staat.

Even smakt de onderwijzer met de lippen, als had hij daar plotseling een onleschbaren dorst gekregen. „Nu ja, maraboe of Kangeroe, dat ontloopt elkaar niet veel.... Maar het eigenaardige is, dat hij nu aldoor stilstaat; waarschijnlijk om zich door ons eens goed te laten opnemen. We zullen daar dan ook eens gebruik van maken, kinderen. Jelui merkt op, dat het dier een langen snavel heeft, en een kaal hoofd. Ongeveer zooals op

DRIE MARABOES. DE NAAKTE HALS EN SCHEDEL ZIJN DUIDELIJK ZICHTBAAR.

1) Zie het art. *Irmensul* in „Buiten” van 22 Juni l.l. (No. 25) blz. 296.
2) Vederbos of Panache.

onze wandplaat de professor. Je weet wel. En evenals deze heeft hij een dunnen hals, en een min of meer vuil liggend-boordje er omheen, wat te wijd en te slokkerig. Bij hem zijn dat eigenlijk wel veeren, maar het komt in de practijk op hetzelfde neer. Verder het puntige achterlijf, zwart en glimmend; alles en alles bij mekaar op een haar het jacquet van den professor. En om het geheel te volmaken, heeft hij ook nog een soort houding of hij aldoor zit te denken, heel wijs te prakkizeeren.... Maar als je goed oplet, is het ook waarlijk of hij prakkizeert.... Maar waarover? Ik gaf een dubbeltje als ik het wist. In elk geval stoort hij zich aan niemand, houdt hij zijn hoofd bij zijn werk. En dat kan ik van jullie nou niet altijd precies zeggen. En wat zit hij stil. Het is bar. Waarom zou hij zoo stil zitten? Wat denk jij ervan, Teun, jij bent nogal een bolleboos...."

„Hai sal wat ervoor hebben ingenome, maister,” zegt Teun in zijn West-Handboogstraatsch.

„Mis, jongen, dat is om jou een voorbeeld te geven. Aan jou En aan Arie. En aan Steven. Ik wou dat jullie tenminste allemaal zoo stil in de klas waart.... Kijk, die afhangende weeke buidel onder aan zijn bek, je ziet wel, die soort van slapperige onderkin? — dat is zijn krop. Jelui weet wat een krop van een vogel is.... Wie er wat te vragen heeft, kan het doen.”

Even stilte.

Dan Hans op een onnoozelen toon:

„Zingt hij niet, meester?”

„Nee, dat doet hij niet. Maar wel is hij heel nuttig voor de menschheid. Hij levert iets heel kostelijks aan de menschen. Wie van jullie weet wat dat is, jongens?”

„Melk, meester?”

„Eieren, meester?”

„Zijn vleesch als hij dood is, meester?”

Zoo klinken de vragen op tot den man der kennis.

„Nee,” luidt diens antwoord dan, „het zijn zijn veeren. Daarvan worden allerlei mooie versieringen gemaakt voor de dames.”

Maar of het gesprek het dier verveelt, of dat hij lang genoeg naar zijn smaak door de bengels bekeken is: ineens spreidt de vogel zijn gekorte veeren uit, en stapt klapwiekend over de smalle greppel, die hem van het voorgedeelte van de kooi scheidt. Daarna kijkt hij de kinderen eens aan, slingert zijn onderkin bengelend heen en weer, en begint met zijn bek te kleppen. Het geeft een hard, houterig geluid, of er twee planken op mekaar worden geslagen. Iedereen schrikt ervan.

„Waarom zou hij dat nou weer doen?” vraagt de meester met een eenigszins benauwde stem.

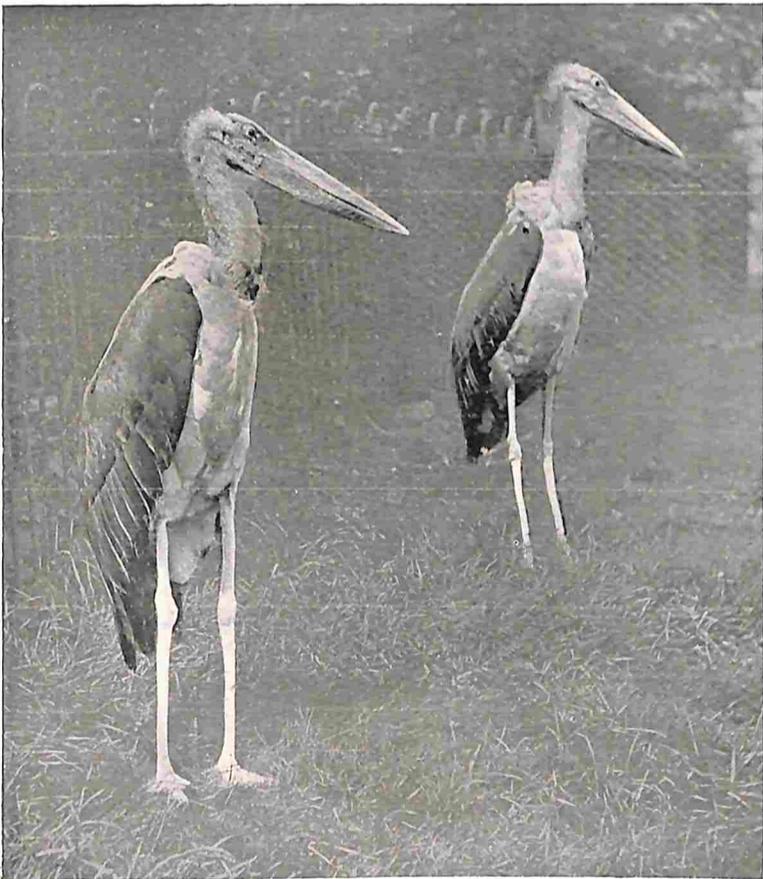
„Hij vindt zeker dat het nou mooi geweest is,” zegt Hans, — „we moeten maar verder opgaan.”

De vogel heeft zijn wijze houding weer aangenomen. Roerloos gestrekt zijn de magere beenen weer; als een min of meer afgedragen jacquet is het groenig zwarte veerenlijf, uit den wijden vuilen donsgraag steekt de dunne hals een eindke op; de broodmagere kop is tusschen de schouders wat weggedoken. Hij prakkizeert weer; hij prakkizeert weer, zegt de meester vol ontzag.

Het eenige wat aan het dier beweegt, is zijn krop; die bengelt zacht, maar regelmatig heen en weer als de slinger van een pendule.

„Hij slaat er de maat bij met zijn onderkin,” lacht Teun.

De bengels breken op, om voor andere kooien te worden onder-

MARABOES IN HUN SCHILDWACHTHOUDING.

wezen in de zoölogie en al wat daar nog meer aan vast zit.

Als ze een meter of wat verder zijn, klinkt een hard houterig geluid of er twee planken tegen mekaar worden geslagen.

De jongens schieten in den lach.

„Hai klapt in zijn snavels van plezier, omdat ie fan ons af is,” klinkt Teun's verklaring in zijn onvervalschten West-Handboogstraatschen tongval.

DE MARABOE'S.

In de vogelwereld zijn naast de allersierlijkste vormen en de schoonste kleurenpracht, ook van die enkele eigenaardige verschijningen vertegenwoordigd, die op de meeste menschen nu juist niet altijd een aangename indruk maken. In den regel vindt dat zijn oorzaak in een sterke wijziging van de proportie der verschillende deelen, die zoo ongewoon aandoet, dat men den vorm min of meer belachelijk gaat vinden. Dikwijls nog wordt die zonderlinge indruk versterkt door allerlei potsierlijke houdingen, zoodat het dier in kwestie door den algemeenen man al spoedig met een of anderen op die houding betrekking hebbenden bijnaam wordt aangeduid.

Iets dergelijks is ook het geval met de *Maraboe's*. Mooie vogels kan men ze juist niet noemen. De buitengewoon groote snavel, de kale, schilferige schedel en de naakte hals, gevoegd bij de lange pooten en de naar beneden hangende vleugels geven den vogel een eenigszins zonderling voorkomen. Wanneer hij daar met den kop als in de schouders verzonken op zoo'n houterige wijze wezenloos voor zich uit staart, lijkt dat inderdaad een stumperachtige vertooning, die wel eenigszins den indruk maakt van een onnoozel oud mannetje, dat gedoemd is in een gekleede jas, alias slipjas, te loopen en nu niet recht weet, hoe hij zich houden moet, vreezende bij iederen stap een gek figuur te maken. De vogel „Frak” noemde Brehm hem dan ook. Er ligt zoo iets Don Quichotachtigs over gestalte en manieren, dat men hem gerust tot kamerheer van Don Quichot kon promoveeren. Of aan dezen indruk de naam van Adjutant, dien men ook wel aan den Maraboe geeft, ten grondslag ligt, zouden wij niet durven zeggen, maar eenig recht van bestaan zou zoo'n naamsafleiding stellig hebben. Dikwijls toch (men vergelijkte onze afbeeldingen) neemt de vogel een soort van houding aan alsof hij op wacht staat (afb. op deze bladz.). Vaker nog echter is de hals ingetrokken en schijnt het dier te filosofheeren over de ongerechtigheden van dit ondermaansche, waarbij niets hem in zijn overpeinzingen kan storen (afb. op blz. 333 boven). Ook den ouden schijnt dat reeds te zijn opgevallen, zooals blijkt uit den bijnaam „philosoof” dien men hem toen reeds gaf; wordt echter zijn aandacht getrokken door voedsel of meent hij zich boos te moeten maken dan is de houding met den geduchten snavel vooruit geweldig actief (afb. op blz. 335 beneden), en niemand zal het stellig vreemd vinden dat hij zelfs den strijd tegen roofdieren aandurft. Brehm vermeldt b. v. dat de vogel een jongen leeuw op de vlucht joeg. Zeer karakteristiek is de houding waarbij het geheele loopbeen op den grond rust. (afb. op blz. 335 boven). Ook reigers en roerdampen, waarmee onze vriend in de naaste familie is, nemen vaak een dergelijke houding aan — een roerdomp kan op die wijze zoo uitstekend een oude boomstomp nabootsen en zich op zoo'n manier gemakkelijk aan het oog van zijn vijanden onttrekken — wellicht rust het lichaam daarbij beter uit dan op een of twee pooten. Ooievaars, die toch ook tot de naaste verwanten behooren, schijnen deze familietrek niet te bezitten, tenminste wij hebben daar nooit zooiets van gezien. Overigens kan eenige oppervlakkige gelijkenis van den Maraboe met de ooievaars niet worden ontkend en de naam „Krop-ooievaars,” dien men ook wel aan de Maraboe's geeft, wijst daar dan ook wel degelijk op. De toevoeging „Krop” berust op het zonderlinge aanhangsel aan den hals of keel, de zoogenaamde halszak, keelzak of luchtzak waaraan men zeer ten onrechte den naam van „krop” heeft gegeven. Ook bij andere volken is dat karakteristieke aanhangsel aanleiding geweest tot het vaststellen van den naam. Zoo noemen de Arabieren hem Abu Sein, d. i. de vader van de lederflesch of van den zak.

Langen tijd was men de meening toegedaan dat deze luchtzak deel uitmaakte van het spijsverteringskanaal, vandaar ook den naam „krop” ofschoon men er in den regel bij aangeeft dat het toch de eigenlijke krop niet is. Zoo vermeldt Brehm in zijn voorlaatsten druk zelfs, dat de spijsbuis aan den onderhals tot een wijden zak verbreed is, die wel is waar weinig gelijkenis met een krop heeft, maar toch als zoodanig dienst doet. Enkele schrijvers, stellig afgaande op den derden druk van Brehm, laten er zelfs geheele visschen in verdwijnen. In den nieuwen Brehm, waarin zoo geweldig veel gewijzigd is, en behalve veel dat voor de nieuwere wetenschap als minder belangrijk kan worden geacht ook veel is weggelaten dat volgens het nieuwere onderzoek niet meer door den beugel kan, wordt dat dan ook hersteld en vermeld dat deze keelzak heelemaal geen verband houdt met het spijsverteringskanaal noch met de luchtwegen. Hij moet enkel aan de schedelbasis met een holte onder het oog in verband staan en verder met de neusholte. De eigenlijke beteekenis van dezen zak schijnt nog altijd in het duister te liggen.

De Maraboe is een bewoner van de warmere streken der oude wereld. Ondanks hun zonderlinge gestalte zijn de vogels in de streken waar zij voorkomen zeer gezien, omdat zij daar, dikwijls in samenwerking met gieren, allerlei aas en afval van doode

MARABOE IN RUSTENDE HOUDING.

dieren opruimen. Sommige dorpen schijnen zij zelfs in hoofdzaak te bezoeken op tijden, wanneer er geslacht wordt, terwijl zij in Indië juist daarom zoodanig onder bescherming staan dat zij vrij en ongehinderd door de straten van steden en dorpen stappen om allerlei aas en dierlijk afval op te ruimen. Zelfs vinden wij vermeld, dat zij in Masailand, waar men de dooden naar het schijnt niet begraaft, als lijkenbezorgers bekend zijn. Behalve aas eten zij ook allerlei dieren: ratten, muizen, kikvorschen, mosselen en visschen behooren tot hun dagelijksch menu. Bovendien zijn het ook geweldige sprinkhanenvervolgers. Groote troepen van deze vogels trekken de sprinkhanen na en verorberen er vele van.

Men onderscheidt bij de Maraboe's verschillende soorten. Het meest bekend is zeker wel de *Afrikaansche Maraboe*, *Leptoptilus crumenifer* Cuv, die de tropische deelen van Oost- en Midden-Afrika bewoont. Hij komt tot hoogstens 15° N. B. naar het Noorden voor en is in die streken alleen trekvogel, waar hij enkel voorkomt van Mei tot September. Na dien tijd gaat hij verder naar het Zuiden om daar te broeden. Het nest schijnt vooral in Apenbroodboomen gemaakt te worden. De eieren zijn geelachtig van kleur met een eenigszins groenachtigen ondergrond. Schillings, de bekende Afrikareiziger, trof de Maraboe's in verschillende streken van Afrika aan en hij slaagde er in eenige zoodanig te temmen, dat zij vrijwillig in zijn kamp bleven en zich geheel bij hem aansloten. Zonder eenige poging te doen om te ontvluchten, stapten zij dagelijks het kamp op en neer, zij bouwden er zelfs nesten en toonden een roerende blijdschap, wanneer de „baas" (Schillings) van zijn onderzoekingsstochten in den omtrek weer „thuis" kwam. Met snavelgeklepper werd hij dan ontvangen en hij moest zich allerlei liefkozingen met hun geweldige snavels laten welgevallen. Dr. Ludwig Heck, verbonden aan de Berlijnsche Diergaarde, die met duizenden dieren had omgegaan, was dan ook een en al verbazing, toen hij te Napels bij aankomst van de stoomboot, die Schillings na zijn groote Afrikareis, weer terug bracht, getuige was van de groote aanhankelijkheid van den Maraboe, die Schillings uit Afrika had meegebracht, aan zijn meester. Wanneer men bedenkt dat het hier vogels betrof, die naar alle waarschijnlijkheid minstens 30 à 40, ja wellicht nog meer jaren oud waren, dan zal men er stellig over verwonderd zijn dat deze dieren zich zoo nauw bij den mensch kunnen aansluiten. Ook mag men zeker het sterke geheugen dezer vogels bewonderen, wanneer men van Schillings hoort, dat dit exemplaar van zijn Maraboe's dat hij aan den Berlijnschen dierentuin schonk, hem direct bij zijn bezoek aan de vogels van de andere bezoekers onderscheidde en door groote sympathiebetuigingen zijn blijdschap over het weerzien te kennen gaf.

Vooral deze Afrikaansche Maraboe wordt sterk vervolgd om zijn fraaie staartdekveeren. Deze veeren zijn n.l. van den wortel af zeer fijn gespleten en gekroesd, waardoor zij een sterk gevraagd versierings (?) materiaal vormen, iets wat door elken natuurvriend ten zeerste zal worden betreurd. Werkelijke beschaving kan nooit met zich meebrengen levende, warm voelende wezens op te offeren aan ijdele pronkzucht.

De *Indische Maraboe* of *Argala*, *Leptoptilus dubius* Cuv komt van het Noordelijk gedeelte van Noord-Indië door Achter-Indië heen tot op Sumatra, Java en Borneo voor. Ook van dezen Maraboe worden de staartdekveeren als sierveeren gebruikt. Of deze worden weggenomen zonder het dier te dooden op soortgelijke wijze als dat met het verkrijgen van struisveeren het geval is, zouden wij niet durven zeggen, wel schijnt men deze vogels bij

sommige dorpen in groote kudden te houden juist ter wille van de veeren. En waar zij over 't algemeen beschermd worden in die streken, zullen die sierveeren dus stellig enkel door berooving worden verkregen.

Verder komt de *Kleine Maraboe*, *Leptoptilus javanicus* Horsf. zooals de soortnaam reeds zegt op Java voor, maar behalve daar wordt deze Maraboe ook aangetroffen op Sumatra en Borneo terwijl hij overigens ook inheemsch is in Voor-Indië, Ceylon, Achter-Indië en Oost-China. J. J. Hof.

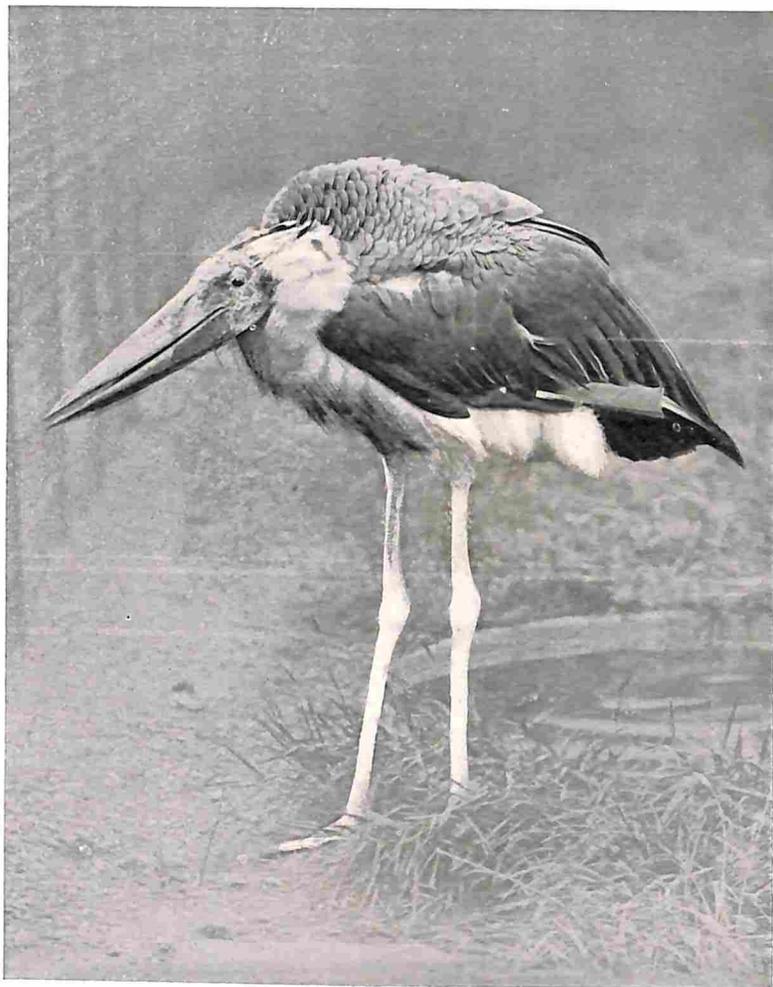
Wilde dieren, die ik gekend heb

28) DOOR E. THOMPSON SETON.

REDRUFF, HET VERHAAL VAN EEN PATRIJS UIT DE DONVALLEI.
(Vervolg).

TOEN leidde ze hen met korte tusschenpoozen, goed verscholen, naar den overkant van de beverweide, waar een groote, met gras besproeide heuvel was. Al eenigen tijd geleden had de moeder dit heuveltje opgemerkt. Om een broedsel patrijzen groot te brengen is een heel aantal van zulke hoogtetjes noodig. Het was namelijk een mierennest. De cude patrijs stapte er boven op, keek een oogenblik om zich heen, en harkte er toen een keer of wat krachtig doorheen met haar klauwen. De brosse mierenhoop kwam bloot liggen en de aarden gangen stortten in een en brokkelden af en vielen langs de helling naar beneden. De mieren kwamen in troepen naar buiten en kibbelden met elkaar omdat ze niets beters wisten te doen. Sommige holden doelloos om den hoop heen, terwijl andere, die verstandiger waren, de dikke, witte eieren begonnen weg te sleepen. De oude patrijs kwam naar de kleintjes toe, raapte een van die sappig-uitziende zakjes op, klokte en liet het vallen, pikte het toen telkens weer op, klokte en slikte het door. De jongen stonden om haar heen; toen pikte een van de kleintjes van het stukje hout — een mierenei op, liet het een paar keer vallen, en toen, aan een plotselinge opwelling gehoor gevend, slikte hij het door en had zodoende geleerd om te eten. Binnen de twintig minuten had zelfs het kleinste dier dat geleerd, en ze hadden veel plezier om de heerlijke eitjes achterna te loopen, wanneer hun moeder meer mierengangen openmaakte en den inhoud naar beneden liet rollen, tot dat elke kleine patrijs zich zóó volgepropt had, dat hij er dik en rond van geworden was en niet meer kon eten.

Toen wandelden allen voorzichtig langs het water en gingen den geheelen middag liggen op den zanderigen oever, beveiligd door braamstruiken; zij leerden, hoe prettig het was om het koele, poederachtige stof tusschen hun warme teentjes te laten stroomen. Door hun sterke neiging om alles na te doen, gingen zij op hun zij liggen net als hun moeder, en krabden met hun kleine pootjes en flapten met hun vleugels, hoewel zij eigenlijk nog geen vleugels hadden om mee te klappen, alleen maar een aanhangsel, dat aan beide kanten uit het dons stak en aanduidde, waar de vleugels zou-

MARABOE IN ACTIEVE HOUDING.

den komen. Dien nacht bracht zij hen naar een naburig kreupelboschje, en daar, op de brosse, dorre bladeren, waardoor geen vijand ze ongemerkt kon naderen en onder de inelkaar gestrengelde wilden rozenstruiken, die alle vijanden uit de lucht op een afstand hielden, legde zij ze ter ruste in hun met veeren en steentjes bedekte kinderkamer, en genoot met volle teugen als een echte moeder van de kleine, opgerolde diertjes, die in hun slaap piepten en zoo vol vertrouwen tegen haar warme lichaam aankropen.

II.

Den derden dag stonden de jongen veel steviger op hun pootjes. Zij hoefden niet langer voor een eikel uit den weg te gaan; zij konden zelfs over dennenappels heen klauteren, en op de kleine ahangsels, waar de vleugels eens zouden komen, waren nu blauwe rijtjes dikke bloed-schachten te zien.

Wat ze meegekregen hadden in het leven was een goede moeder, goede pooten, een instinct, waar ze op vertrouwen konden, en een kiem van gezond verstand. Het was hun instinct, dat wil zeggen een aangeboren gewoonte, dat hen zich op een woord van hun moeder deed verstoppen; hun instinct leerde ze haar te volgen, maar door hun verstand bleven ze in de schaduw van haar staan, als de zon brandde, en van dien dag af nam het verstand een hoe langer hoe grooter plaats in hun leven in.

Den volgenden dag kwamen de punten van de veeren uit de bloed-schachten te voorschijn. Den daarop volgenden staken de veeren er al een aardig eindje uit en een week later kon de heele bende donzige kleintjes goed vliegen.

Toch niet allemaal — de arme kleine Runtie was van het begin af al ziekelijk. Hij droeg zijn halve schaal nog uren op zijn rug met zich mee nadat hij uit het ei gekomen was; hij holde minder en piepte meer dan zijn broertjes, en toen eens op een avond, bij een aanval van een bunzing, de moeder het sein gaf „Kwit, kwit!” (Vlucht, vlucht), bleef Runtie achter en toen zij haar jongen verzamelde op een met denennaalden bedekten heuvel, ontbrak Runtie, en zij zagen hem nooit meer terug.

Hun opvoeding ging ondertussen door. Zij wisten, dat de mooiste sprinkhanen zich ophielden in het lange gras bij de beek; zij wisten, dat uit de bessenstruiken heerlijke dikke, gladde groene wormen vielen; zij wisten, dat een mierenhoop een soort horen des overvloeds voor ze was; zij wisten dat aardbeien, hoewel het geen insecten waren, bijna net zoo lekker zijn; zij wisten dat zij veilig vlinders op konden eten, als ze ze maar te pakken konden krijgen, en dat als er een stuk schors van een vermolmd stuk hout viel, daar zeker allerlei lekkere dingen op zaten; en zij leerden ook dat zij zich met wespen, wollige wormen en duizendpooten maar liever niet moesten inlaten.

Het was nu in Juli, de maand van de bessen. De jongen waren de laatste maand verbaasd gegroeid, en waren zelfs zoo groot geworden, dat de moeder als zij trachtte ze te bedekken, den heelen nacht moest blijven staan.

Zij namen dagelijks een stofbad, maar den laatsten tijd gingen zij naar een ander, dat hooger op den heuvel gelegen was. Het was een bad, dat door vele verschillende vogels gebruikt werd, en nu in het begin vond de moeder dat geen prettig idee. Het stof was er echter zoo prachtig fijn en de kinderen gingen er zóó graag naar toe, dat zij haar angst vergat.

Na een dag of veertien begonnen de kinderen ziek te worden en zij zelf voelde zich ook niet erg goed. Zij hadden altijd honger, en hoewel zij verbaasd veel aten, werden ze allemaal hoe langer hoe magerder. De moeder werd het laatst door de ziekte aangetast. Maar toen zij 't kreeg, had zij het ook flink te pakken — onstillebare donger, koortsachtige hoofdpijn, en steeds toenemende zwakte. Zij kwam nooit de oorzaak te weten. Zij kon niet weten, dat het stof in het veel gebruikte stofbad, waar haar instinct haar in 't begin tegen gewaarschuwd had, vol zat van parasitische wormen, en dat al haar kinderen besmet waren. Het natuurlijk instinct bedriegt nooit. De moeder hoefde slechts aan haar natuurlijke ingevingen gehoor te geven om genezing te zoeken. Het koorts-

achtig verlangen naar iets, ze wist niet wat, maakte dat zij alles wat er maar eetbaar uitzag at of proefde, en dat zij de koelste bosschen opzocht. En daar vond zij een doodelijke sumak met vergiftige vruchten beladen. Een maand geleden zou zij er voorbij geloopt zijn, maar nu proefde zij de weinig aantrekkelijke bessen. Zij voelde dat het wrange, brandende sap haar goed deed; zij bleef maar dooreten en al haar kinderen deden zich te goed aan het drankje. Geen menselijke dokter had ze iets beters kunnen voorschrijven; het was een scherp, krachtig werkend purgeermiddel; ze kregen de vreeselijke, geheime vijand onder de knie, het gevaar was voorbij. Maar niet voor allen — de natuur, de oude verpleegster, was voor twee van hen te laat gekomen. Door de onverbiddelijke natuurwet vielen de twee zwaksten uit. Voor deze door de ziekte verzwakte diertjes was het geneesmiddel te sterk. Zij dronken uit den stroom, en den volgenden morgen bewogen zij zich niet, toen de anderen hun moeder volgden. Zij oefende nog wraak uit na hun dood, want een bunzing, dezelfde die zou hebben kunnen vertellen, hoe het met Runtie afgelopen was, vond en verslond hun lijkjes en stierf aan het vergif, dat zij gegeten hadden.

Zeven kleine patrijsjes gehoorzaamden nu aan hun moeders roep. Hun individuele karakters waren al gauw waar te nemen

en ontwikkelden zich nu snel. De zwakke waren dood, maar nu was er nog een dwaze en een luie over. De moeder kon niet laten meer van de eene dan van de andere te houden en haar lieveling was de grootste, hij, die eens op het gele stukje hout was gaan zitten om zich te verbergen. Hij was niet alleen de grootste, de sterkste en de mooiste van al haar jongen, maar, het best van alles, ook de gehoorzaamste. Het waarschuwend „rrrr” (gevaar) der moeder weerhield de anderen niet altijd om een gevaarlijk pad op te gaan of twijfelachtig voedsel aan te raken, maar hij scheen het heel natuurlijk te vinden om stipt te gehoorzamen en hij liet nooit na te luisteren naar haar zacht „K — riet” (kom), en hij oogste de belooning in voor zijn gehoorzaamheid, want hij bleef 't langst in het leven.

Augustus, de maand van het ruien, ging voorbij; de jongen waren nu driekwart volwassen. Zij wisten net genoeg om zich zelf bijzonder knap te vinden. Toen zij klein waren, was het noodig op den grond te slapen, zoodat hun moeder ze kon beschermen, maar nu waren ze daar te groot voor en de moeder begon ze in de levenswijze van volwassenen in te wijden. Het werd tijd voor ze om in boomen op stok te gaan. De jonge wezels, vossen, bunzingen begonnen rond te loopen. De grond werd iederen nacht gevaarlijker, en daarom riep moeder patrijs eens op een avond bij zons- ondergang „K — riet” en vloog op een dikke, lagen boom.

De kleintjes volgden haar, behalve een, een koppig, eigenwijs diertje, dat op den grond bleef slapen. Dien keer ging alles goed, maar den volgenden nacht werden zijn broertjes wakker door zijn noodgeschrei. Er was een korte worsteling, toen stilte, slechts verstoord door een vreeselijk geluid van 't geknaag op botten en het gesmak van lippen. Zij gluurden in de ontzettende duisternis naar beneden, waar ze twee glinsterende, dicht bij elkaar staande ooggen zagen, en hierdoor en door een eigenaardige, mufte lucht, begrepen zij, dat het een wezel geweest was, die hun broertje vermoord had.

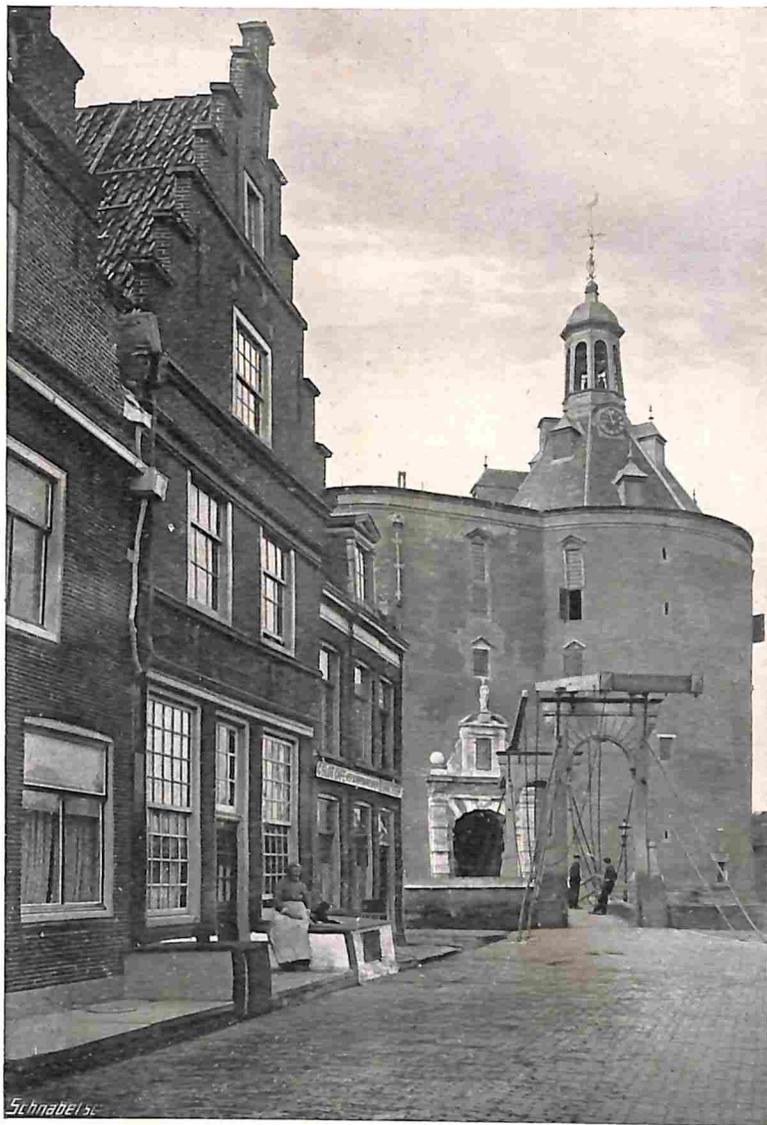
(Wordt vervolgd).

HET KASTEEL HERNEN.

Verbetering.

In no. 24 van dezen jaargang, blz. 280, 2e kolom, regel 33 en volgende, leze men, inplaats van „Laatstgenoemde..... Bronkhorst”, het volgende:

In 1882 werd Hernen verkocht aan jhr. mr. C. J. A. den Tex; thans behoort de heerlijkheid aan diens dochter Jonkv. A. M. den Tex, echtgenoot van den oud-kolonel der cavalerie A. J. P. Metelkamp van Bronkhorst.

HUIS MET TRAPGEVELTJE (LINKS) AAN HET ZUIDERSPUI BIJ DEN DROMMEDARISTE ENKHUIZEN, AANGEKOCHT DOOR DE VEREENIGING HENDRICK DE KEYSER.